

ДИМКА МИТЕВА

ТОЛКОВЕН РЕЧНИК
на македонскиот јазик

S

Скопје, декември 2002

S, 2002 г.

Димка Митева, Толковен речник на македонскот јазик (S), / Димка Митева. – Скопје : Митева Д., декември 2002. – 23,5 см, 19 стр.

ISBN 9989-2102-5-X

COBIS-ID 0

*Ако сум усиеала, се раџувам – ако не сум усиеала,
им се извинувам на тие што можеле да усиеати.*

s, S 1. звучна забновенечна согласка. 2. десеттата буква во македонската азбука што ја обележува таа согласка.

самба, с'мба ж. голема игла со широки уши за шиење груби ткаенини; *Се собира, се стапа, се намалува до с'мба, до окце, до аптом.* (совр. проза)

сан! изв. *ономат.* за подражавање на јасен мелодиски звук од свонец, од удар по стакло, метал и сл.

санг! изв. *ономат.* за подражавање на сангањето од удар и сл.

санг, санг! изв. *ономат.* за подражавање на сангањето од удар и сл.

санг-синг! изв. *ономат.* за подражавање на јасни звуци од удар во предмети и сл.

санга (и санка) несвр. *ономат.* 1. испушта звук сан!; син.: сангара, сангари. 2. дрнка, свири на тамбура и на друг сличен инструмент; син.: срнга, срнка; *Ja санѓа џамбураја.*

сангав прид. што санга; срнгав.

сангаво прил. на начин како кај гангав.

сангавост ж. својство на сангав.

сангар! изв. *ономат.* за подражавање на звук при траскање, тркалање на некој свонлив предмет и сл.

сангар-мангар! изв. *ономат.* за подражавање на звук при траскање на накит (ѓердан и др.).

сангара (и сангари) *несвр. ономаӣ.* **1.** испушта звук сангар; син.: санга, санка. **2.** дрнка, свири на тамбура или на друг сличен инструмент; син.: срнга, срнка.

сангари (сангара) *несвр. ономаӣ.* **1.** испушта звук сангар; син.: санга, санка. **2.** дрнка, свири на тамбура или на друг сличен инструмент; син.: срнга, срнка.

сангот (и сангот) *м. ономаӣ.* резултат од санготењето; син.: сингот, синкот; срнкот, сункот.

санготи (и санготи) *несвр. ономаӣ.* силно санга; син.: синготи, синкоти; срнкоти, сункоти.

sansansap -и ж. *бойӣ.* друго име за тиква, Cucurbita.

санка (и санга) *несвр. ономаӣ.* **1.** испушта звук сан, сан; син.: сангара, сангари. **2.** дрнка, свири на тамбура или на друг сличен инструмент; син.: срнга, срнка.

санкот (и сангот) *м.* еднократен звук од санготење.

санкотен -тна (и санготен) *ӣриҷ.* што се однесува на сангот, што санготи.

санкоти (и санготи) *несвр. ономаӣ.* силно санка; син.: синготи, синкоти, срнкоти, сункоти.

свѣзда *ж.* **1.** големо небесно тело од силно вжештени гасови, т.е. со сопствена светлина; *Сонцето е свѣзда.* **2.** небесно тело што се гледа ноќе кога е јасно времето како светла точка што трепети; *Ноќна свѣзда / брза како ѹтиче в лейӣ.* (Адо Шопов); *Глуво шажи по ѹустии одаи / по ѹустии одаи по ѹразни чардачи / уйринската свѣзда.* (Матеја Матевски); *свѣзда Вечерница; свѣзда Деница; свѣзда Квечерка; свѣзда Ранобудница; свѣзоише ригаа оған, шойлина и свѣйлосӣ.* **3.** предмет што прилега, личи, што потсетува на такво тело; *свѣзда ѹейюкрака.* **4.** ӣрен. среќа, судбина; *Никоѓаши нема да ја зроѓле да иште својата свѣзда. Свѣздашта му е добра. Таква му била свѣздашта.* **5.** ӣрен. позната, знаменита, талентирана личност; *шоашарска свѣзда; фуфбалска свѣзда.* **6.** знак за означување чин во војската; ...*ди ӯрави шайнишвени и ӯривлечни... мажишие кои имаиш... офицерска свѣзда.* (Стојан Кочов); *еой-лейши со ӯри свѣзи.* **7.** знак за одликување; *Орден со златна свѣзда.* **8.** бойӣ. долгогодишно тревно растение со копјесто за-

шилени листови и големи жолто-розово-лилави цветни главици, *Aster novae*; **божиќна звезда** – декоративно собно растение со црвени сvezdesti цветови образувани од листовите на врвот; **божиќниче**; *алиска звезда* – карпесто и ливадско растение со една цветна главица во розово-виолетова и жолто-портокалова боја, *Aster alpinus*; *кинеска звезда* – едногодишно тревно растение со право стебло и цветови составени од цевчести делови во разни бои, *Callistephus chinensis*. **9. зоол. морска звезда.** **10.** со именката прокобница; *Византија ѕрикија е само / на кујтрајта млаџа Теодора – / нај неа е звезда џрокобница.* (Његош / Конески, Горски венец 13).

~ и з р а з и ~ без звезда човек – несрекен човек, човек што нема среќа, несрекник; **виде звезди сред бел ден** (при **удар**) – доби вртоглавица; **водилна звезда** Вид. кај водилен; **ги виде сите звезди** (жарг.) – се зашемети; **ги виде денски сите звезди** (жарг.) – се зашемети (од удар); **ги допре звездите** (жарг.) – 1. *стиорија*. постигне успех во светски рамки. 2. стекне голем успех, слава; **ги изброя звездите** – пострада (како последица од удар и сл.); **двојна звезда** – две звезди што се движат заедно во небесното пространство а изгледаат како една; **зборува на сид** – никој не го слуша; **звезда водачка** – Вид. патоводна звезда; *Беруваме во силата на своите раце, во својот ум и звездата водачка.* (Митко Маџунков); **звезда водилка** – Вид. патоводна звезда; **звезда од прва виолина** – човек којшто во животот многу постигнал, многу успешен човек; **звездата му работи** (жарг.) – го следи среќа; **звезди му светнаа пред очи** (при удар) – свеста му се сврте, изгуби свест; **звезди од очите му излегуваат** (при удар, потрес и сл.) – има вртоглавица; **звезди симиња** – сè веќава; **звезди симиња од небото** – сè веќава; **сезди ќе бројам вечерва** – нема да спијам вечерва; **звездите ги брои** – гледа угоре!; *Пајшем ми е забрането / да ги бројам звездите на небото.* (Петре М. Андреевски); **изгрева звездата на некого** – станува познат, добива можност за реализација; **има добра звезда** – среќен е; **лајат на звездите** (посл.) – никој не ги слуша, никој не им обраќа внимание; **момци, лични исто како звезди** – многу лични

момци; *Сиће наши ѡлави се одбрани, / момци, лични исјо како свезди, / што овие ѡори ѡи родиле, / се ѡајале во крвати борби, / се ѡинеле за чесит и слобода* (Његош / Конески, Горски венец 21); **му изгрева свездата** – станува познат, добива можност за реализација; **на свезди видел** – 1. прочитал од свездите 2. дознал од свездите; **не број ги свездите!** – гледај каде одиш!; **не знам која е свездата негова** – не знам каква судбина го чека; **не ќе му падне свездата од челото** – нема да му се случи ништо; **патоводна свезда** (и **свезда водилка, водилица свезда**) (книж.) – 1. она што некого го води во животот; син.: патоказ. 2. знак за точен правец при некоја дејност; син.: идеал; **очи ѝ свезди на небото** – многу сјајни очи; *Фатима е чудо на става, / очите ѝ свезди на небо, / лицето ѝ устро румено, / по леса ѝ ѡори јеница, / со ѡаре ѝ уста резана, / со ружа ѝ усни жижнаташи, / меѓу ними мило свеќнува / бележница снежни бисери, / грлото ѝ чиста филозиша, / бели раце – крилја лебедни; / на џекиња јлива зорница, / а ја возат весла стребрени.* (Његош / Конески, Горски венец 79); **по свој пат се оди до свездите** (и преку трње до свездите) – тешко се станува славен; **преку трње до свездите** (книж.) – со големи напори до успех; **роден (се роди) под среќна свезда** (книж.) – среќен е во животот; **роден со свезда на челото** (книж.) – мошне среќен во животот; **се крева до свезди ирон.** – 1. претерано се прави важен. 2. претерано се фали; **симиња (симина) свезди од небо** – се веќава; **слаба му е свездата** – нема среќа; **сум ти имал свезда на чело** – сум ти имал голема среќа; *Сум ти имал свезда на чело оти по мене беше еден штрай и јас по него, еште штака; таква му е и зодијата и свездата* – таква му е и судбината и природата; таков му е и карактерот и природата; **те барам по свездите** – те барам насекаде; **ќе брои свезди цела ноќ;** **ќе брои свезди надвор** – ќе мрзне; **ќе ги видиш свездите!;** **ќе ги видиш сите свезди сред бел ден** – ќе бидеш тепан! лошо ќе ти се случи!; **човек-свер** – многу свиреп човек, голем злосторник; **човек со свезда** – 1. среќен човек, среќник. 2. талентиран човек, надарен човек.

свездата-петокрака ж. свезда во вид на петокрака.

свездалија -ии *прио. неизм. разē.* 1. што има среќа; нови, нови гостодови чеда. *Свездалии.* (Петре Бакевски) 2. мил, драг, симпатичен; син си свездалија на народ намачен. (Гане Тодоровски)

свездан м. *бoїт.* плевелното растение Lotus од фамилијата Fabaceae; *барски свездан.*

Свездан м. лично име.

Свездана ж. (лично име).

свезданка ж. овца со белег во вид на свезда.

свездар м. *народ.* тој што гледа на свезди; син.: астроном.

свездарка ж. *народ.* женско лице свездар.

свездарница ж. *народ.* астрономска станица; *Љубовиा ми сiие в свездарница.* (Радован Павловски)

свезде -иња (и свездуле) *ср. 9ем., хиї.* од свезда; син.: свездница, свездичка.

свезден, свездна *прио.* што се однесува на свезда; *свездни толилеи; свезден облесок; свездна светлина;* но: *Свезден систем.*

свезден, свездена *прио.* 1. што е полн свезди, во кој има свезди, што е покриен со свезди; син.: свездовит; ...не буде~~ште~~ ме сред оваа свездена земја. (Тодор Чаловски); ...молк по улиците, свездена полнок. (Гане Тодоровски); ...свездено јулско небо... Дремка ме фати. (Томе Арсовски) 2. што е како (кај) свезда; овде: вжештен; ...к(ак)o свезден калај ишто жеже порочно. (Веле Смилевски) 3. што има вид, изглед, облик на свезда; син.: свездест, свездовид, свездовиден, свездообразен; свездена кайа; ...свездено сениште, свездо на струдена мора. (Ацо Шопов); ...ко свездена лика!.../ се испойи во рани зори. (Матеја Матевски) 4. *прен.* што е најуспешен, најсреќен, најзнатен; Вид. свездени мигови.

~ и з р а з и ~ **свездени мигови** – преломни, решавачки мигови; **свезден час** (неол.) – врвен, најсреќен, најуспешен момент во животот на еден човек; ...ги сонува свездени~~ште~~ мигови / озабен / брашо~~шт~~ (Петко Дабески); **свездени часови** – часови со врвен забележлив успех, среќа и сл.

свезденка ж. бой. во називи на растителни видови; *трислојна свезденка* – габата Geastrum triplex; *бледа свезденка*, *голема свезденка*, *житополисна свезденка* – сите од фамилијата Caryophyllaceae.

свездено ирил. со звезди, на начин како кај звезда; *свездено претери*.

свезденост ж. својство на тоа што е свездено.

свездест ири9. 1. што е полн звезди, покриен со звезди; син.: свездовит; *Во далечините... темносината сенка... го истирела звездесито небо.* (Владо Малески) 2. што е како звезда, што е со изглед на звезда, што личи на звезда, што има облик на звезда; син.: свездовид, свездовиден, свездолик, свездообразен; *Усните му беа звездесита рана со многу кракови.* (Славко Јаневски); – *звездесити ливчиња; звездесити проекции.* 3. во називи на растителни видови; *звездесита детелина* – растението Trifolium stellatum; *звездесит ювии* – растение со срцевидни листови и со големи розововиолетови цветови, Clematis.

свездесто ирил. на начин како (кај) звезда; ...*долгата коса, звездесито расирсаната од силесканото теме...* (Славко Јаневски)

звезди несвр. испушта звезди; од лице сонце грееше, / од очи звезди звездеа, / од коса роса росеше, / од заби бисер бистреше. (ИФ, с. Средно Село, Леринско 1970)

звездница ж. (и звездичка) 1. *дем.,хий.* од звезда; син.: звезде, звездуле. 2. графички (печатарски) знак со таква форма што се користи во текстот за означување на фусноти (белешки) под текстот, т.е. под линијата и сл.; син.: астериск. 3. звездичка 3 – *воен* предмет со таква форма за означување чин.

звездиче спр. *дем.,хий.* од звезда; *нейокрако звездиче.*

звездичка ж. (и звездница) 1. *дем.,хий.* од звезда; син.: звезде, звездуле; *Глеши ли како звездичкиите / благосит и нежносит во лицето / му внесуваат јоситојано?* (Атанас Вангелов) 2. печатарски знак со таков облик. 3. *воен.* предмет со таква форма за означување чин; *претерета и четири јоситари*

свездички од македонскојо созвезие. (Радован Стоилов) **4.** воопшто знак за признавање (квалитет и сл.); *Се најивме војка, и нејакса со свездички.* (Ташко Георгиевски) **5.** везен украс во лик на звезда.

свездо- прв дел на сложени зборови со значење: што се однесува или е во врска со звездите; пр.: свездобројец, свездоманија и сл.

свездобројец -јци *м.* **1.** арх. астролог. **2.** арх. астроном. **3.** тој што брои звезди; син.: безделник.

свездобројка *ж.* арх. женско лице свездобројец 1, 2 и 3.

свездобројство *ср.* **1.** арх. астрологија. **2.** астрономија.

свездовид (и свездовиден) *ирио.* што има вид, изглед на звезда; син.: свездест, свездолик, свездообразен.

свездовиден -дна (и свездовид) *ирио.* што има вид, изглед на звезда; син.: свездест, свездолик, свездообразен; *свездовидни цвеќови;* *свездовидно койче.*

свездовидно (и свездовидо) *ирил.* во вид на звезда; син.: свездолико, свездообразно.

свездовидност (и свездовидост) *ж.* својство на нешто што е свездовидно; син.: свездоликост, свездообразност.

свездовидо (и свездовидно) *ирил.* во вид на звезда; син.: свездолико, свездообразно.

свездовидост (и свездовидност) *ж.* вид, изглед на звезда, својство на нешто што е свездовидо; син.: свездоликост, свездообразност.

свездовит *ирио.* што е под звезди, што има звезди, што е покриен со звезди; *оваа ноќ е свездовита и мирише / ма априлска благотија ви нуди вам.* (Гане Тодоровски) [тип: дабовит, шумовит]

свездовито *ирил.* во безброј звезди; *свездовито претери.*

свездовитост *ж.* својство на свездовит.

свездоглед (и свездогледен) *ирио.* што знае да гледа на звезди; *свездогледец* човек.

свездогледач (и свездогледец) *м.* тој што знае да гледа на звезди.

свездогледачка (и свездоглетка) *ж.* таа што знае да гледа на звезди.

свездогледачки *ири9.* што се однесува на свездогледач и на свездогледачи.

свездогледен -дна (и свездоглед) *ири9.* што знае да гледа на звезди.

свездогледец -дци (и свездогледач) *м.* тој што знае да гледа на звезди.

свездогледка (и свездогледачка) *ж.* таа што знае да гледа на звезди.

свездогледно (и свездогледо) *ирил.* како (кај) свездогледен.

свездогледност (и свездогледост) *ж.* својство на свездогледен.

свездогледо (и свездогледно) *ирил.* како (кај) свездоглед.

свездогледост (и свездогледност) *ж.* својство на свездоглед.

Свездоденица *ж.* звездата Деница; Зајуман ги претоизнаваш / првиите оживеани зборови / како недосонувани звездоденици. (Илија Каџанов)

свездознаец -јди *м.* тој што знае многу за звездите; син.: астроном.

свездознaleц -јди *м.* тој / таа што знае многу за звездите; син.: астроном.

свездознајка *ж.* таа што знае многу за звездите; син.: астрономка.

свездознајски *ири9.* што се однесува на свездознаец и на свездознајци; син.: астрономски.

свездознански *ири9.* што се однесува на свездознанство.

свездознанство *ср.* астрологија. [тип: познанство]

свездолик *ири9.* што личи на звезда 1; син.: свездест, свездовид, свездовиден, свездообразен.

свездолико *ирил.* во форма на звезда; син.: свездесто, свездовидо, свездовидно, свездообразно.

свездоликост ж. изглед, вид на звезда, свойство на она што е свездолико; син.: свездовидност, свездовидост, свездообразност.

свездольубец -пци м. тој што ужива во гледањето на звездите.

свездольупка ж. таа што ужива во гледањето на звездите.

свездольупство ср. уживање во гледањето на звездите.

свездоман м. свездольубец.

свездоманија ж. уживање во гледањето на звездите.

свездоманка ж. свездольупка.

свездоманство ср. свездоманија.

свездомантија ж. гледање, гатање по звездите; син.: астромантија.

свездоносец -сци м. *йоеӣ*. тој што носи звезда; *Бев единствен свирач на самовилски кавал / во Вакавската долина единствен свездоносец.* (Ристо Ѓ. Јачев)

свездообразен -зна *йриq*. што има вид, изглед, облик на звезда; син.: свездест, свездовид, свездовиден, свездолик; *свездообразна значка*.

свездообразно *йриq*. во форма на звезда; син.: свездесто, свездовидно, свездовидо, свездолико.

свездообразност ж. изглед, вид на звезда, свойство на нешто што е свездообразно; свездовидност, свездовидост, свездоликост.

свездоок *йриq*. што има очи како (кај) звезди; *свездооко момче*.

свездопоклонник -ци м. *релиҷ*. тој што има култ кон звездите, следбеник на свездопоклонството.

свездопоклонница ж. женско лице свездопоклонник.

свездопоклонство ср. религиозен култ кон звездите.

свездоса срв. разг. I. 1. покрие, украси со звезди. 2. *йрен*. удри некого силно; *ѓо свездоса јдна шлаканица*. II. **свездоса се** – 1. стане звезден, покрие се со звезди. 2. удри се (сам себеси) силно поради невнимание. 3. *йрен*. уплаши се силно.

~ **свездосан** ёл. *ириq.* од свездоса (се); *зар, души, и ти не беше во Дебар / содишана и вклештиена, /.../ свездосана и витренчена?* (Георги Сталев)

свездосува (се) несвр. од свездоса (се).

свездочатец -тци м. арх. (кај древните народи) тој што чита по свездите; син.: астроном; *Босамбо, свездочатецот, секое утро го подмамува сонцето.* (Видое Подгорец); *Свездочатецу, / имаш картина... (Катица Ќулавкова); разноразни муоросии дознал од многутие свездочатци.*

свездочатство ср. арх. (кај древните народи) астрономија.

свездочел (и свездочелен) *ириq.* што е со звезда на челото, што е во вид (шарка и сл.) на звезда на челото; *коњ свездочел* (нар. поез.).

свездочелен -лна (и свездочел) *ириq.* што е со звезда на челото, што е во вид (шарка и сл.) на звезда на челото.

свездуле -иња ср. (и звезде, звездица¹, звездичка¹) *дем., хий.* од звезда. (Блаже Конески, Грам.)

свек -ови м. 1. звук од удар во метален предмет. 2. свон, свонеж (обично силен и отсечен) од метален предмет (пари и сл.); *дека умрел некој разбираше по свекот на камбаната.*

~ и з р а з и ~ **му се зема и свекот и екот** – 1. престанува да свечи и ечи. 2. одвај се слуша; **ни ек, ни свек** – гробна тишина.

свека (и свечи) несвр. 1. издава свек со меѓусебно удирање на метални, стаклени и др. предмети; син.: ждринга. 2. *ирен.* изговара свекајќи; *Ги свекаше зборовите к(ак)о сејач.* (Ката Мисиркова-Руменова)

свекало ср. (и свечало) ср. нешто (предмет и сл.) што свека; свечалка, свечка.

свекачки *ириq.* што свека; *свекачка сабја.*

свеклив *ириq.* што свека.

свекливо *ирил.* на начин како кај свеклив.

свекливост ж. свеклив шум.

свекне -нат свр. I. 1. пушти, испушти, издаде, свека (еднаш или поединечно, последователно) свек; син.: засвечи; *Заг*

него клоїна вратиаїа и звекна клучої. (Јован Бошковски) 2. прео9. силно тресне, мавне, удри некого; Што е ова што ме звекна по главата! (Коле Чашуле); Одам таќа и секој момент очекувам некој камен да ме звекне. (Бошко Смаќоски); кој тие звекнал по муцката? (Павл. Црв. 342); Дофати што ѝ се најде при рака, то звекна... по келавата глава. (Стојмир Симјановски) 3. чукне; му звекна лошото. II. звекне се – удри се (сам себеси) силно.

~ и з р а з ~ **му звекна во главата** – одеднаш се сети; му текне; *Му звекна во главата* девка може кола да го згази детето.

звекнува (се) несвр. од звекне (се); *Но Верка е скоро застапана, јајце то само ѝ звекнува од затчињата.*

звекот м. 1. резултат од звекотењето – звек, звечене во поголема мера, степен; син.: ’рскот, трескот; *Си ја наслушауваше својата прокоба и звекотот на синцириите.* (Петре М. Андреевски); *А звекотот на чаши / една чиста звезда прео лице им тали.* (Атанас Вангелов); *Нурнат среј нок со звекот на мамузи.* (Тодор Мицов) 2. прен. глас; *Звекотот на лошото не е навикна.*

звекотен -тна пра9. што звекоти; *звекотни монети.*

звекотлив пра9. што звекоти; *звекотлив излез.*

звекотливо прил. како кај звекотлив.

звекотливост ж. присуство на звекот; звекотен звук.

звекотно прил. со звек.

звекотност ж. звекотен шум.

звекоти несвр. издава звек во поголема мера; *звекотеа чеканијте.*

свер -ови м. 1. крвожедно (крволочно, грабливо) диво животно од родот на ’рбетниците; *Лутината свер да стигне ќе убие.* (посл.); *Како звериња на шесно среќнатаи.* Шејта околу него како свер околу жртва. 2. прен. презр. тој што е со инстинкт на свер, многу лош, зол, свиреп, брутален човек; син.: бездушник, нечовек; катил, крвник; *Aх, како би тие смачкал, сверија проклеји – праќеши низ заби Ванѓел и ги стисна злобно уснијте.* 3. прен. глутница свирепи луѓе; син.:

цган; *Свероӣ само таака се соӣира*. 4. воопшто животно; *Доброӣ ҳо ӣознава и свероӣ*. (посл.); *Нас само нё мачеа како сверови*. *Штoо свер ли е ова?* 5. ѹрен. хий. (во форма за обраќање) никаквецу!; *More, сверу!*

~ и з р а з и ~ **живее како прогонет свер** – живее во страв; **сверови да те изедат!** (клет.) – сè најлошо да ти се случи!; **како свер** – сверски; **лут како свер** – мошне лут; **човек свер** – свиреп, брутален човек; злосторник; *Наиднашта била ог човек свер... сверот човек* – свиреп, брутален човек.

свералник -ци (и свериленник) м. 1. просторија со сверови; син.: менажерија. 2. ѹрен. просторија полна со луѓе што се караат и викаат; – син.: свералница.

свералница (и свериленница) ж. 1. просторија со сверови; син.: менажерија. 2. ѹрен. просторија полна со луѓе што се караат и викаат; – син.: свералник.

свере ср. 1. ѹем. од свер; мало диво животно; син.: сверче; *И заедно чиниме ӯзгледај, та наведни ҳи очите и ӯзгледај се меѓу себе како свериња на тесно среќнатаи. И најбезначајно што имајте срце.* 2. свер, сверка; *Понекогаш в зори ќе се ӯрефри во мојата ӯсостела и ме души како свере.* 3. ѹрен. мошне лош, жесток, свиреп човек со инстинкти на свер; син.: бездушник, нечовек.

сверен -рна ѹриq. многу голем, грамаден.

сверенце ср. хий. од свер; син.: свере 1, сверче.

сверетин м. сверетина, свериште.

сверетина ж. (и свериште, сверотија) аугм., ѹејор. од свер; *Штoо излегла една сверетина, / сверетина со три ҳлави.* (РМНП); *Само на Пейтрејта му текнало оши и шаму ќе има некоја сверетина.* (Марко Цепенков)

свери несвр. I. 1. ѹреоq. го плаши; *Не туку ҳо свери џетелто.* 2. нејреоq. гледа втренчено; *Штoо ӯравииши ти? Пак свериши во ӯразно.* (Горан Стефановски) II. **се свери** – 1. гледа со широко отворени очи во определен правец; гледа втренчено; *Нејресијајно се свереше во неа.* (Тодор Димитровски – Анте Ковачик); *Се свереше во оѓиноӣ, ӯзгледајќи како се мешаат ջимовије на тауијуной и баруијой.* 2. гледа зачудено,

исплашено и сл., чуди се за нешто не разбирајќи; син.: се плаши; се чуди; *Се свериши со крвјосаниот поёлед.* (Гане Тодоровски) ~ **сверење** ёл. им. од свери (се); *Колку е верно и виечайливо преаден оној момент на изненаодно, мигновено сверење меѓу мачка и џес.* (Блаже Конески)

сверилник -ци (и свералник) м. 1. просторија со сверови; син.: менажерија. 2. јрен. просторија полна со луѓе што се караат и викаат; *Собата беше претворена во сверилник.* – син.: сверилница.

сверилница (и свералница) ж. 1. просторија со сверови; син.: менажерија. 2. јрен. просторија полна со луѓе што се караат и викаат; – син.: сверилник.

свериште ср. (и сверетина, сверотија) ауѓм., јејор. од свер (во сите значења); *Да му кажам прео да го најдаат оние сверишти.* (Стојмир Симјаноски); *Како некое сверишти е.* (Марко Џепенков 1980)

сверка ж. 1. диво (квожедно, крволовично) животно воопшто; син.: свер, свере 2; *Си велам: да ујрам во присојите може некоја поѓолема зверка да јасне ама не од оние што се за ћриеза.* (Кочо Урдин); *Сверката не се бранела.* (Славко Јаневски); *У нив сега ջруга мисла нема, / само заби ћочат за соседи, / да завардат страдо од зверкиите.* (Његот / Конески, Горски венец 52) 2. жарѓ. тој што е на висока општествена положба; високопоставен човек; висок функционер: *Toј е важна зверка. Каква зверка е тој...?* (Радован Стојлов)

~ и з р а з ~ **црвено како очи на зверка** – (за вино) многу црвено; *Сейак, / најубаво е вино то / од визбијите на Јапријар-сиите, / црвено, / ... како очи на зверка.* (Блаже Конески)

сверно јрил. грамадно.

сверовит јрио. исто што и зверски – што е сличен или својствен на звер; *зверовит рев; зверовито лице; зверовити очи.*

сверовито јрил. зверски.

свездовранка ж. зоол. птицата Coracias, модра чавка.

сверојад м. јаден од звер.

сверојадина ж. добиток јаден или касан од звер.

сверокрадач *м.* крадач на сверови.

сверокрадец *-дци м.* крадец на сверови.

сверолик *м.* што прилега на свер.

свероловец *-вци м.* ловец на сверови.

свероподобен *-бна ѹриq.* подобен (сличен) на свер; син.: жесток, зол, страшен; ужасен; *сверойодобно суиштеситво*.

свероподобно *ѹрил.* страшно, ужасно.

свероподобност *ж.* подобност (сличност) на свер.

сверопримитомувач *м.* машко лице што припитомува, укротува, сверови (обично во циркус); син.: свероукротител.

свероса *свр.* I. уплаши некого изненадно и многу. II. **свероса се** – уплаши се неочекувано и многу; син.: избезуми се.

сверосаност *ж.* избезуменост, исплашеност.

сверосува *несвр.* од свероса I. плаши некого многу. II. **се сверосува** – се плаши многу.

сверотија *-ии ж.* (и сверетина, свериште) *ауѓм., њејор.* од свер.

свероукротител *м.* машко лице што укротува, припитомува сверови (обично во циркус).

свероукротителка *ж.* таа што укротува, припитомува сверови (обично во циркус) или сопруга на свероукротител.

свероукротителски *ѹриq.* што се однесува на свероукротител, свероукротители и на свероукротителство.

свероукротителство *ср.* укротување на сверови.

свероукротувач *м.* машко лице што укротува, припитомува сверови (обично во циркус); син.: сверопримитомувач.

сверофарма *ж.* фарма за сверови.

сверофармер *м.* сопственик или работник на сверофарма.

сверофармерски *ѹриq.* што се однесува на сверофармери и сверофармерство.

сверофармерство *ср.* живот и работа на сверофармери.

сверски *ѹриq.* 1. што се однесува на свер и на сверови, што му припаѓа на свер; *Сверски заби ջробеа коска.* (Славко Јаневски); *Дури Марко сверетина куїнал, / му ѹресекол ջо ٿри сверски ڇلاني.* (Рмнп) 2. *ڀрен.* што е со природа на свер;

син.: бездущен, безочен, жесток, нечовечен, свиреп; *Сверски-от корен можел да му се најои само со ѡуста врелина.* (Славко Јаневски); *сверско убиситво; сверски ќотек.* **З.** йрен. што се пројавува во голема мера, во висок степен, со голема сила; син.: страшен, страхотен, ужасен; *Сенка со сверско прегање му до грабната џарчејќо месо.* (Славко Јаневски); *Последната кайка додорува / ог сверски звуци на ода.* (Мая Апостолоска)

~ и з р а з и ~ **сверски апетит** – мошне голем апетит; **сверски инстинкт** – силно пројавен инстинкт; **сверски поглед** – поглед како кај свер; строг поглед.

сверски прил. на начин како (кај) свер, како што тоа го прави свер; син.: бездушно, бездушнички, безочно, жестоко, нечовечки, свирепо; *Многутие остирови во морето се сверски здрчени.* (Славко Јаневски); *Кој си? Јраша првој, сверски кривејќи ја муцката.* (Митко Маџунков); *Сверски ги туркаа и влечеа. // Сверски се нафрлаа на Лавци.* (Панде Ташкоски)

сверство ср. **1.** сверска постапка; син.: жестокост, свирепост. **2.** жестока, свирепа постапка, пројава, дела; син.: бездушништво, бездушност, безочност, суровост, нечовечност; – син.: сверштина; *Семне во сверстива Македонија.* (Гане Тодоровски); *нейријателски сверстива; терористички сверстива.*

сверче -иња ср. дем. од свер; мало, ситно диво животно; *Што можеше да му направи на ранетојто сверче. Детејќо повторуваше: тоа е сверче.*

сверштина ж. бездушништво, бездушност, безочност, жестокост, нечовечност, свирепост, суровост.

свеќка несвр. дем. Вид. свечка; *Штамата одново ја нарушуваше свеќањето на транзите.*

свеќак (и свеќлив) приј. што свеќак.

свеќаково(и свеќливо) прил. како кај свеќак.

свеќакост (и свеќливост) ж. свеќак шум.

свеќлив (и свеќак) приј. што свеќак.

свеќливо (и свеќаково) прил. како кај свеќлив.

свеќливост (и свеќакост) ж. свеќлив шум.

свечав (и свечлив) *ирио.* **1.** што свечи; *Болниот од жол-
та јанса со свечави заби раскажа.* **2.** што е како кај свечав; *Ја
слушале свечавата ириказна. Свечаво блацање на човек прео
свој крај, се суорува со ѡрмушки и се сойнува на труйови.*

свечаво (и свечливо) *ирил.* како кај свечав, со свечав
звук, глас.

свечавост (и свечливост) *ж.* призвук на свечав.

свечалка (и свечка 1) *ж.* **1.** свечлива играчка, играчка
што траска. **2.** друг предмет што служи за да произведува
свек; *Девојка свири со двојна флаути, иридружена од девајца
кои свираат на лаута и харфа, илус мали барабани и рачни
свечалки од метал.*

свечало (и свекало) *ср.* нешто (предмет, играчка и сл.)
што свечи; свечалка, свечка.

свечарка (и свечкарка) *ж.* зоол. отровна змија; син.: от-
ровница; *Наеднаш / свечарката оишкокнува / околу нозетие /
ми се завиткува.* (Георги Георгиевски)

свечи (и свека) *несвр.* **1.** испушта, издава свек со удар од
метален и др. предмет; *Парите шенко свечат, но далеку се
слушаат (посл.); ...и камбаниите свечат од сите страни.* (Петре М. Андреевски); *...свечеа вооружени возови.* (Димитар Солев) **2.** се огласува со свечење; допира; *Во него свечеа
митни и изменети, извоени од другите гласови.* (Петре М. Андреевски); *студена птицина свечи по патот нивни без
звезда.* (Петар Т. Бошковски) ~ **свечење** *гл. им.* од свечи;
*Свечењето на германските возови никако не престануваше
да јошира.* (Димитар Солев)

~ и з р а з ~ **му свечи ќесето** (посл.) – има пари.

свечка (и свечалка) *ж.* **1.** свечлива играчка, играчка што
траска; *Врз нивните израедени раменици светкаа тој ламба-
ти свечките.* (Димитар Солев) **2.** *бој.* растението *Colutea
arborescens.*

свечка *несвр.* *дем.* од свечи. **1.** малку свечи; ...*свечкаат
иљадници сабји.* (Васе Манчев); *Свечка ирситенот на време-
то од молњи.* (Тодор Чаловски); *Свечкаа чаши, а меѓу нив се
слушаше и гласот на една жена.* (Вера Бужаровска) **2.** *ирен.*

се покажува, се огласува, се јавува; *Негови^тте се оумесет^т години му звечкале по^т кожата.* (Славко Јаневски) ~ **звечкање** *гл. им. од звечка; ... (го изнена^дува) некакво звечкање по калормат^а.* (Блаже Конески)

~ и з р а з и ~ **звечка со оружјето** – предизвикува војна; **звечка со сабјата** – предизвикува војна.

звечкав *тири.* што издава малку свек, што звечка; *звечкави* *преумети^т*.

звечкаво *тирил.* со свек.

звечкавост *ж.* својство на звечкав.

звечкарка (и звечарка) *ж.* зоол. отровна змија; син.: отровница.

звечлив (и звечав) *тири.* што издава, испушта свек, што звечи; *Крилат^а на^т тиркалата му се пресеа како звечливи етолей^и.* Живеење сосем поинакво од обичното: само со гласови: знајни гласови, звечливи, та^ти.

звечливо (и звечаво) *тирил.* како кај звечлив.

звечливост (и звечавост) *ж.* призвук на звечлив.

свиждалка *ж.* пишталка, свирка.

свиждалник -ци *м.* зоол. инсект што свижди; дождалник, дождовник, дождарец; *Беше шум како ко^та дождо^т и свиждалникот ја демнай својата сре^тба.* (Песнат^а) го на^дикува свиждалникот што нема на друго мести^то сила, освен крај водата. Се двоуми шарениот свиждалник / најдобриот берач на звукот. (поез.)

свижди несвр. свири со уста; пишти. [тип.: брижди]

свизак -ци *м.* млад овен од една до две години.

свизаре *ср.* машко јагне од една година (ланско машко јагне).

свизаче -иња *ср.* *дем.* од свизак.

свидалник -ци *м.* зоол. животно што свизди; *Sвидалници, слејјаци и смокови ме облазуваат.*

свизди¹ несвр. Вид. свижди.

свизди² несвр. стои на едно место и бездејствува; син.: дрежди, кмиши; *свизди како кайката по^т стиреа.*

свизе -иња *ср.* машко јагне од една година.

свик (и свиск) *м.* отсечен звук испуштан од коњ.

свика (и свиска) *несвр.* испушта, издава свик; син.: виска, вишти, 'ржи.

свикот (и свискот) *м.* (за коњ) силен свик.

свикоти (и свискоти) *несвр.* (за коњ) испушта свикот.

свикотница (и свискотница) *ж.* силен свик; син.: вискотница. [тип: пискотница]

свиск (свик) *м.* отсечен звук испуштан од коњ.

свиска *ж.* овца или коза од две години, двегодишна овца; млада овца или коза од една до две години; *И юокму једна юаква свиска му ја реши судбината на Караман.*

свиска -каат *несвр.* **1.** (за коњ) испушта свиск; син.: виска, вишти, цвили, 'ржи; (*Кобилата*) *шуйкаше околу жоребенцето, свискаше, фрчеше низ 'рнкиите како да нè юаеше.* (*Тренџафилка*) *чемре како свиска крвјосана, жална како уѓра юревјосана.* **2.** пишти.

свискав *јриј.* што свиска.

свискаво *јрил.* како кај свискав.

свискавост *ж.* издавање свиск.

свискачки (и свикачки) *јриј.* што свиска; *свискачки звуци.*

свискот *м.* (и свикот) (за коњ) силен свиск; син.: вискот.

свискоти (и свикоти) *несвр.* (за коњ) испушта свискот; син.: вискоти.

свискотница (и свикотница) *ж.* (за коњ) силен свиск; син.: вискотница. [тип: пискотница]

свисне -нат *свр.* (за коњ) испушти свиск; син.: 'ржне; *За юозорав жоребето весело ќе свиснеши.*

свиснува *несвр.* од свисне; син.: 'ржнува.

свишти *несвр.* (за коњ) Вид. вишти.

својак -ци *м.* арх., истиор. стара парса во турско време од два гроша; *рака својаци.*

свон *м.* **1.** *јоеј.* звук на камбана и на свонец, своно; чист, јасен звук од удар врз метален, стаклен или друг предмет; *Знам, юоа ќе е само свон.* (*Гане Тодоровски*) **2.** силен и јасен звук што го произведуваат некои апарати (часовник, телевизор, компјутер и сл.)

фон и др.); аларм; *Не се слушаат пожарникарски звона ни сирени.* (Славко Јаневски); *Како и за којо звонот да ни звони.* (Ацо Шопов)

звонар *м.* **1.** лице што го бие звоното, камбаната; син.: клисар (рус.); *Лудиот звонар бие на своеото камбанче, прекинат е секаков сон; и искрај в крај пренесејте ја песната за мојата песна: .../ за таа камбанарија меѓу два сијара, меѓу два звонара.* (Петре М. Андреевски) **2.** леар на звона; син.: звончар. **3.** воопшто тој што звони со нешто или на нешто; ...*ги огледувам / звонариите од пред мојата врати.* (Александра Димитрова)

звонара¹ *ж.* зграда со камбани; син.: камбанарија; овде: метаф.: *На врвот на јазикот / звонара и црква.*

звонара² *ж.* леарница на звона, камбани и сл.

звонарка *ж.* **1.** црковна служителка што ја бие камбаната; син.: клисарка (женско лице звонар 1). **2.** сопруга на звонар 1 и 2.

звонарки *мн.* вид модел на панталони (машки или женски) до колената потесни а во долниот дел од под колената постепено проширени во форма на звено.

звонарник -ци *м.* место каде што се слуша звонење; *Тука се на таје смртоносно личи. .../ и овој звонарник на гусиците лески.* (Ацо Шопов)

звонарница *ж.* **1.** леарница на звона, камбани и сл. **2.** зграда со камбани; син.: камбанарија.

звонарски *прид.* што се однесува на звонар и на звонари.

звонеж *м.* издавање звон; звонење; *Во тоа седмојулиско сончево утро звонежите од камбаниите на скопскиите цркви не го донесоа Велигден.* (Славко Јаневски); *Се вслуша тоубаво, се тојкрене, но не слушаше звонеж.* (Глигор Поповски); *Но, кај портиши ширум / ...ценцичиња не сосема се затвориле / та грбав одблесок раслече молњата / од сознајба / за звонежот глув...* (совр. поезија)

звонест *прид.* **1.** што личи на звено, што има облик (форма) на звено; звонестата глава (Кочо Урдин); *Го рашери*

на тревата свонестото здолниште. (Димитар Солев) **2.** во називи на растителни видови; *свонеста йечурка*.

~ и з р а з ~ **свонест затнувач** (технол.) – затнувач во вид на свено што се употребува во ринговите печки.

свонесто ирил. како кај свено; *изгледаше свонесто*.

свонец -нци (и свено) м. **1.** метален предмет (мал или поголем, но не и црковен) со јазик обично во облик на круша; *Школскиот свонец ги товика децата на училиште.* (Глигор Поповски); *Свонец на свиња не се обесува.* (посл.); *Се стирчнува во улицата оштакај што дойира звукот на свонциите.* (Блаже Конески); *Тройта на стари канти, свечеа со свонци.* (Петре М. Андреевски) **2.** механички или електричен уред што произведува вибрации. **3.** бой. растението *Aquilegia vulgaris* син.: кандилица, кандилка.

~ и з р а з и ~ **свонецот свој не обесувај го на тут врат** (посл.) – своите работи не кажувај си ги на друг; **како свонец (за глас)** – свонливо; *Една тоја друѓа се укаати и гласот им шепта к(ак)о свонец низ полето.* (Петре М. Андреевски); **му прилега како на свиња свонец; му прилега како свонец на свиња** (посл.) – не му одговара, не му стои добро, не е за него; **не е секој врат за свонец** (посл.) – не го бива секој за таа работа.

свони несвр. **1.** прави за да се чуе свон; предизвикува, произведува свон со свонец; *Веднаш свони за завршување на часот!* (Бошко Смаќоски); ...свони некој на вратта. **2.** (само во 3. лице) испушта, издава свон; *Федерот на часовникот му е испирошен а так свони; свони будилникот, спанувајќи!* *Свони телефонот;* ги поизрѓнува украсениите џерѓани – шие свонати. (Томе Арсовски); *О свонеа свонци околу нивните појаси.* (Петре М. Андреевски); ...свонеа свонци. (Ѓорѓи Абациев) **3.** ирен. суни (па и свири); ...жиците шајковно свонати. (Гане Тодоровски); *Често се слушаат звуци од шамбури, свонеа дајриња и страстни извивања.* (Ѓорѓи Абациев) **4.** силно одекнува, се огласува; *Одделни зборови свонеа во ноќниот покој и проникнуваат во душите на буџните.* (Ѓорѓи Абациев); *Шуматиа свони од убавини. // Свони музикала со своите*

лилави акорди. (Кочо Урадин); *На сликароӣ му извираа зборовиӣе ӯлабоко оғ ср҃еӣто и свонеа.* (Иван Точки) **5.** известтува со свонење; ...*камбаниӣе со кои ис਼товоремено се свонеше за сийе вос਼танија.* (Петре М. Андреевски); ~ **свонење** ӯл. им. од свони; ...*а и џенски мноду ӯтайи се слуша свонењеӣо оғ клойотарци.* (Димитар Богдановски); *На вратайта се слуша свонење.* (Кочо Урдин); ~ **свонејќи** ӯл. ӯрил. од свони; *Наланиӣе нароаѓаа морничаво свонејќи.* (Кочо Урдин)

~ и з р а з ~ **свони на сите камбани** – зборува сите да чујат и разберат.

своника ж. бойӣ. вид трева, жолт кантарион.

свонка несвр. odem. од свони; по малку свони; свони еднаш или поединечно; ...и како сӣадо ӯюдмамено оғ звонкањеӣо на саџовиӣе. (Кирил Бујуклиев)

свонко ӯрил. звучно; гласно; *По зӯлобовиӣе и лакӣиӣе / нека сунни свонко / ӯвојаӣа кожа – ӯлемјанушика.* (Катица Кулакова); *Смеаӣа свонко се разлеваше.* (Снежана Ильоска-Наумовска)

свонковен -вна ӯриҷ. што многу свони, многу звучи; син.: звучен; гласен.

свонкост ж. звучност; гласност.

свонлив (и свонок) ӯриҷ. **1.** што испушта, издава свон, што свони; *Искиӯтен оштреи со ӯри свонливи медали.* (Димитар Солев); *Иӯраат ӯртиви како в свонливо ӯоле.* (Ристо Ѓ. Јачев); ...не ӯ осӣави нишӣо на смриӣа / освен своиӣе свонливи коски... (совр. поез.); *свонлива калорма.* (Димитар Солев) **2.** што потсеќава на свон, што звучи јасно и силно; син.: свонок; приятен, милозвучен; *Се насмеа младичоӣ и ѡа осӣави своаӣа свонлива смеа ӯа ӯоршиине ӯо измиенаӣа улица.* (Димитар Солев); *Девојченецӣо слуша свонливо ӯасче.* (Славко Јаневски); ...некој кунҷак со свонлива издишка ӯе се ӯотиреши на камен. (Димитар Солев)

~ и з р а з ~ **свонливи пари** – монети.

свонливо ӯрил. на свонлив начин; *свонливо ӯовори.* (Славко Јаневски)

свонливост ж. призвук, признак на свонлив.

своно¹ *ср.* (и свонец) **1.** метален предмет (мал или поголем, но не и црковен) со јазикично во облик на круша; *Мачка со своно не фаќа глувци.* (посл.); *На мажиите бронзени свона им ги милувале душиште.* // како сè да е тоо глуво, стаплено своно. (Славко Јаневски); *Коѓа ли еднаш ќе се сврши / ноква без шум и звук на свона.* (Матеја Матевски) **2.** камбана; *На врвот на дрвената кула зајците глуват го нема своното!* (Славко Јаневски); *Своната на селската црква одекнуваат.* (Радован Павловски) **3.** она што напомнува на звук од своно; *Своно од ветар и светлина свони.* Ацо Шопов)

~ и ~ р а з и ~ **живее под стаклено своно** – живее сосем сам, изолиран, отуѓен (од средината); **под своно** – затворен, сосем сам; **разгласи на големо своно** – гласно каже за да разберат и чујат сите; **разгласи на сите свона** – гласно каже за да разберат и чујат сите.

своно² *ср.* дел од предмет (од тело); *Ќе ќе сечам на четири свона!* (Рмнп)

свонок -нка (и свонлив) *ириq.* **1.** што свони; *свонок глас.* **2.** во кој се слуша свон; ...к(ак)о *глабок ирис / на лешен зао,* *мојата кука е полна / со свонки полја и устани гори.* (Атанас Вангелов)

свонолиец -ијци *м.* тој што лие свона.

свонолик (и свенообразен) *ириq.* што е во вид на своно, што има изглед, облик, форма на своно; *свонолика шайка.*

свонолико (и свенообразно) *ирил.* како (кај) свонолик.

своноликост (и свенообразност) *ж.* својство на свонолик.

свончар *м.* **1.** тој (занаетчијата) што прави и продава свончиња, свонци; син.: свонар 2; *ирилески свончари.* **2.** добиче со свонец на вратот. **3.** маскирано лице вклучено во обредна игра.

свончарка *ж.* **1.** женско лице свончар. **2.** жената, сопругата на свончарот. **3.** овца и др. со свонец на вратот.

свончарски *ириq.* што се однесува на свончар, свончари и на свончарство; *свончарска работилница.* (Петре М. Андreeвски); – *свончарски занает;* *свончарски пазар.*

свончарство ср. арх. живот и занает (занимање) на свончар и на свончари.

свонче -иња ср. 1. *дем.* од свено и од свонец 1; мал свонец; *Свончињата го објавија... неговојто влешување.* (Блаже Конески); *Сè уште немаше чукнато свончејто за почнување на пејтишот час.* (Бошко Смаќоски); – школско свонче; *електрични свончиња.* // ...но Нико само го добре свончејто на воланот. (Димитар Солев) 2. *бог.* двегодишно тревно растение со цврсто стебло и синовиолетови, бели или бледорозови големи цветови (се користи за украсување на балкони и тераси), *Campanula medium;* бело *свонче* – долгогодишно растение со бели или сини цветови, групирани во класје, *Campanula lactiflora (medium);* ...*одбирај ми ги ти.* Прво свончињата после овие жолтиве, глуварчињава, после беливе. (Симон Дракул) 3. род треви *Campanula* (многу од нив се украсни); син.: камбанка.

~ и з р а з и ~ **дрмни во свончето!** (жарг.) – зазвони сильно!; **има свончиња во ќесето** – 1. сè знае, дознава. 2. има малку пари; *каков и да беше, народот имаше свончиња во ќесето.* (Славко Јаневски) **учениците го чекаа свончето (да удри)** – учениците го чекаа почетокот на учебната година (или почетокот на школскиот час).

свончевиден -дна *прио.* што има вид, изглед, форма (облик) на свонче; син.: свончеобразен; *свончевидни цветови;* *свончевидни украси.*

свончевидно *прил.* со вид, изглед на свонче.

свончевидност ж. вид, изглед на свонче.

свончелик *прио.* што има вид, изглед на свонче.

свончелико *прил.* во облик како кај свонче.

свончеликост ж. вид, изглед на свонче.

свончеобразен -зна *прио.* што има облик на свонче, што е во вид на свонче; *свончевидни сипнурии.*

свончеобразно *прил.* со облик на свонче.

свончеобразност ж. облик на свонче; син.: свончевидност.

свончест *прио.* што личи на свонче, на свонец, што има форма на свонче; *свончести круничка; свончести цветови.*

свончесто *прил.* како кај свонче, со облик на свонче; *свончестио цвети.*

сврле *ср.* 1. ситно кученце. (MJ) 2. ситен човек. (MJ)

сврцне *срв.* (жарг.) засвони, посвони.

сврцнува *нессрв.* (жарг.) од сврцне.

се! *изв.* *деч.* (при играње со дете) извик кон мало дете со цел да му се сврти вниманието кон тој што го вика; извик на деца коишто скриени се повикуваат меѓусебно погледнувајќи се.

сев *м.* 1. резултат од севањето. 2. празнина, цепнатина во нешто; Вид. и зев.

сева *нессрв.* отвора уста и испушта здив; прозева се.

севавица *ж.* исто што и севаница.

севалец *-лци м.* (и севало) тој што сева по цел ден и ништо не работи; мрзливец.

севало *м.* (и севалец) 1. оној што сева по цел ден и ништо не работи; мрзливец. 2. пипавко.

севаница *ж.* 1. севање; *тие фатила севаница; ме нападна севаница.* 2. празнина, цепнатина во нешто. 3. хијатус.

севгар *м.* 1. едно рало, еден пар, еден чифт биволи, волови, говеда впрегнати, спрегнати заедно (обично за орање и др); спрег; *Севгарот волови цркнал орајќи и вришејќи.* (Трајан Петровски); *Преод нас севгари, севгари, / йод нас коњи и маѓариња / на чејири нозе јатијуваме.* (Петре М. Андреевски); ...и *ѓо ѹоптера севгарот преод себе.* (Славко Јаневски) 2. парче земја што може да биде изорано од рало волови и сл. [новогрч.]

севгарен *-рна* (и севгаричен, севгарички) *прио.* што се однесува на севгар; *севгарни волови.*

севгарито (и севгарички, севгарно, севгарично) *прил.* на начин како (кај) севгар, (двајцата) заедно, во пар; *Тие одат севгарито, / без ѩрешка во чекорот.*

севгаричен *-чна* (и севгарен, севгарички) *прио.* што се однесува на севгар.

севгарички (и севгарен, севгаричен) *прио.* што се однесува на севгар.

севгарички (и севгариично, севгарно) *прил.* на начин како (кај) севгар, (двајцата) заедно, во пар; *Лейнаа севгарички.*

севгариично (и севгарно, севгарички) *прил.* на начин како (кај) севгар, (двајцата) заедно, во пар.

севгариште -ишта *ср. аугм.* од севгар.

севгарно (и севгарички, севгариично) *прил.* на начин како (кај) севгар, (двајцата) заедно, во пар.

севгарски *прио.* што се однесува на севгар(и).

севгарче -иња *ср. udem., хий.* од севгар; *Севгарче то тарча сосе ралице.*

севне *свр.* отвори уста еднаш и испушти здив; *Севнал ог зододевностӣ.*

севнува *несвр.* од севне.

seseka се *несвр.* се тресе (обично од студ).

семне (и **семнее**) *несвр.* 1. чувствува, сеќава студ; му студи; изложен е на студ, мрзне; *Ме боли фланкова и ми семнати прстите.* (Петре М. Андреевски); ...*о обранитие, некаде да леку / семнати во истиите ноки.* (Катица Ќулавкова); ...и само *семнам во тој преодел стапуен.* (Љупчо Сивески); *Семнати ногите – пати главата* (посл.) 2. *прен.* замира; стине, мрзне; *Душата ти семне / пазувите во плунка ти горати.* (Христо Петрески) 3. *безл.* фаќа студ; *Те скорива кога семне времето највор.* ~ **семнење** *гл. им.* од семне; *Што споривме семнење на мразоти (на стаподоти).* ~ **семнёжи** *гл. прил.* од семне; *Си легна на гол мајрак, семнёжи преод краеецоти.* (Димитар Солев)

семнее (и **семне**) *несвр.* семне, чувствува студ; син.: мрзне; *семне највор; семнатаа цвеќињата.*

семнеж *м.* семнење; *Страв во очите – семнеж во срцето.* (Ката Мисиркова-Руменова)

семноса *свр.* стане како дрво, смрзне. ~ **семносан** *гл.* *прио.* од семноса; смрзнат; *седеше како да беше семносан.* (Живко Чинго)

семносаност -а *ж.* станат како семносан; смрзнатост.

семносува несвр. од семноса; смрзнува.

семпере *цијал*. **1.** закачалка на врата. (Mj) **2.** тој што е немирен, палав, жив; *Остапави го, он е семпере.* (Mj)

сенса несвр. се клати во одењето, се влечка, оди мрзливо, тешко, со мака; син.: ганса се.

сенса несвр. **I.** **1.** *преод*. прави друг да ги поместува нозете во место, ниша, цупка; *Не штуку sensaj го дешејќо.* **2.** ги поместува (сам) нозете во место (обично лулајќи се); се метка ваму-таму; *Не sensaj, ствој мирно! Ја 9онесе 9ајдашта и ја на9у и војнициште 9очнаа да sensaат со 9азот.* **3.** работи пипаво. **II.** **се** **сенса** – син.: се ганса. **1.** се поместува не кревајќи ги многу нозете во ограничен простор; оди полека лулајќи се; *Знаеше само за sensање без хармонија.* **2.** се влечка, бавно и мрзливо оди.

~ и з р а з ~ **цел ден се** **сенса** – работи пипаво.

сенсав (и сенслив) *приод*. што (се) sensa; гансав, пипав, бавен, мрзлив.

сенсаво (и сенсливо) *прил.* на sensav начин; гансаво, пипаво, бавно, мрзливо.

сенсавост (и сенсливост) *ж.* состојба на sensav; пипавост, бавност, влечкавост и сл.

сенсало *ср. разг.* **1.** човек што sensa **2** и се sensa; син.: гансало. **2.** пипавко.

сенсач *м.* **1.** тој што поначесто sensa и се sensa. **2.** пипавко.

сенсачка *ж.* **1.** таа што поначесто sensa. **2.** *разг.* sensање. **3.** пипавка.

сенсачки *приод*. што се однесува на sensach и на sensachi.

сенсер *ср. цијал.* *бог*. вид кајсија, *Prunus armeniaca*; ...*во лагот* *десетина* *сенсери со горчлива семка се* *сторија* *кајсији.* (Петре М. Андреевски)

сенсеров *приод*. што е од senssep.

сенслив (и sensab) *приод*. што sensa.

сенсливо (и sensavo) *прил.* како кај sensliv.

сенсливост (и sensavost) *ж.* состојба на sensliv.

сивана ж. специјална мала подметка во отворот за пуштање (или помпање) на гумите од тркало на (велосипед и сл.) возило; *Ги исчушиш па гумите и ги вадеа сиваниште на Пејко. Мислеа што и да му ги вратат сиваниште.*

сивка несвр. 1. често вика, повикува; син.: зивка. 2. пофака допира одзади. 3. (го) поттикнува, го тера индиректно да прави лоши работи. 4. заплашува по малку; ...а ог градиниште, бавчиште, ог сицовиште и заветиште, сивкаа куршуми. (Ката Мисиркова-Руменува)

~ и з р а з ~ **му сивка** – му се сака, би сакал.

сивкав (и сивлив) ириq. што сивка, што поттикнува некого на лоши работи; *sivkav* ѡлас.

сивкаво ирил. на начин како кај сивкав.

сивкавост ж. состојба на сивкав.

сивкач м. ирен. ѹоѓро. тој што сивка некого, што поттикнува некого на лоши работи.

сивкачка ж. 1. ирен. ѹоѓро. таа што сивка, што поттикнува некого на лоши работи. 2. разđ. сивкање.

сивлив (и сивкав) ириq. што сивка, што поттикнува некого на лоши работи.

сивливо (и сивкаво) ирил. како кај сивлив.

сивливост (и сивкавост) ж. состојба на сивлив.

сивне свр. потикне некого на нешто.

сивнува несвр. од сивне.

сиври мн. долги машки гаќи (памучни, волнени и сл.); *Им одеа по стапките на нейријашелскиите војници и ги соблекуваа до срамотините сиври.* (Димитар Солев); *Ти велам не ќе може ни сивриште да си ѝ оѓврзе.* (Славко Јаневски)

сиглија -ии ж. вид виолина, гусла; *свирки сиглии.*

сид -ови, -ишта, -је м. 1. една од вертикалните страни на градба (соба, куќата и др.) како преграда на која лежи покривот или таванот; *Siq без малечки камења не сстои* (посл.); *Лево ог сиодот ја виџе својата проречичена коса во огледалото.* (Владимир Коробар); ...и се стпори дека сициштата ја утираат со шлаканици. (Кочо Урдин); *Ќе запалат илјадници свеќи: / од секаде во сидот камари, // сè со народ ќе се изна-*

полнат, / такуѓере и целата куќа; / кај сврти се ќе видиш од сидот / назираат ко глувци од дупка. (Његош / Конески, Горски венец 66–67); сид (*носечки, пожарен, преѓраџен, фасаден* ~). **2.** висока камена или од друг материјал ограда; *Преку браздашта – siq ог камења, околу 9ваесетина метеши паралелно со браздашта.* (совр. проза) **3.** вертикален спореден дел (во технологијата); *греен siq* – сид низ кој се доведува определено количество топлина за коксирање на јагленот; *заштитен siq* – сид што спречува директен допир на пламенот во печката со производот што се пече; *йреливен siq* – огноотпорен сид потопен во стаклената маса, којшто ја раздвојува зоната на топење од зоната на бистрење; *струаничен siq* – сид на печка изсидан со огноотпорен материјал. **4.** внатрешна површина на нешто празно; *По siqовите... на полициите беа изложени преумети ог йокукнината.* (Трајан Петровски); *Казан со дебели siqови; siqовите на крвниите садови.* **5.** воопшто преграда, препрека; *огнен siq.* **6.** йрен. преграда, препрека за комуницирање (Вид. кај изразите).

~ и з р а з и ~ **берлински сид** – 1. физичко одделување на два политички системи во Европа: Исток и Запад; *Ама тој го урна берлинскиот siq и му ја расилака мајкашта на целиот социјализам.* 2. големи пречки, препреки. 3. нешто зад кое не може да се проникне. 4. полна изолација од надворешниот свет; **блед како сид** – сосем блед; **блед како крпа** – сосем блед; **време на берлинските сидови** – време на политички пречки; *времето на берлинскиите siqови на Балканот се минато; ги потпира сидовите* – ништо не работи; **го допре сидот** – изгуби простор за самостојно дејствување; *йовлекувањето е разумно сè дојдека не го дојрее siqот* (афор.); **го дотера до сид** – го доведе во мошне тешка ситуација, во крајно тешка и безизлезна положба; **го притисне до сид** – го победи, го побие во нешто не дозволувајќи му да се брани, го остави без аргументи; **жив сид** – редица луѓе како пречка (препрека) да се помине; **живее меѓу четири сида** – не излегува од дома, не се движи меѓу луѓе; **затворен е меѓу четири сида** – не излегува од дома, не се движи меѓу луѓе; **затворски сидови** – забра-

на за излегување од дома; домашен притвор; **зборувај си на сидот (ако немаш друга работа)!** – не те слушам, попусто ми зборуваш!; **сид на молкот** – одбрана со молчење; **сид на срамот** – столб на срамот; **сид со глава не се турка** (посл.) – не можеш да оствариш ништо без соодветни средства; **сидовите зборуваат** – сведоци има; **сидот на плачот** – Западниот сид; **и сидовите имаат уши** (посл.) – ништо нема тајна затоа внимавај што зборуваш, зборувај полека, може да те чујат!; **кинески сид** – 1. сид долг 4.000 до 6.000 км изграден најмногу во времето на династијата Кин (III век пред Христа) во денешна Кина. 2. *йрен.* нешто зад кое не може да се проникне. 3. *йрен.* полна изолација од надворешниот свет; **легна како при сид** – (легна) без чувства кон лице од спротивниот пол; **меѓу затворените сидови** – во затворена просторија; **меѓу четири сида** – сам; **меѓу затворени сидови** – во затворен простор; **молчи како сид** – ништо не зборува; **му зборува како на сид** – воопшто не го слуша, не му обраќа внимание; **непробоен сид** – Вид. кинески сид; **ограден со кинески сид** – положба, ситуација од која нема излез, сосем изолиран од надворешниот свет; **притиснат е до сид** – губи простор за самостојно дејствување; доведен е во безизлезна ситуација; **се огради со кинески сид** – прекине секакви врски со надворешниот свет, не комуницира со никого; **се потпира на сидовите** – ништо не работи; **се руши сидот на раздорот** – 1. настапуваат добри односи (меѓу две страни, меѓу двајца). 2. ќе дојдат подобри времиња; **слеп сид** – сид без прозорец; **со глава сид не се турка** – сосила ништо не се може, ништо не бидува; **ќе си ја удираш главата од сид** – не ќе знаеш што да правиш, ќе се каеш; **удира со главата (та) во сид** – се најде пред несовладлива пречка; **удира во сид**; **удира сид со глава**; **удира со глава во сид** – 1. се наоѓа пред несовладлива пречка. 2. залудно се напрега нешто да постигне, сосила сака нешто што е невозможно да направи, да добие; **шпански сид** – заслон, заслониште од дебело платно и др. ткаенина; преграда во соба, параван.

сида несвр. I. 1. прави, подига, гради (со градежен материјал: тула, плитар, камен, бетон и сл.) сид на кука, кука,

зграда или друго нешто; *А со луѓето што осстанаа незаштврени почнаа да сидаат нов затвор.* во пасивна употреба; *Се сидаше и разсируваше.* 2. обележува; *Зад куќата џеца јлачай подека баби со бели камчиња ја сидаат границата.* 3. прен. создава, составува, пишува; ...како живи џарби јавијото што го сидал... II. **се сида** – се подига, се гради; *само со големи камења сиј не се сида.* (посл.)

~ и з р а з и ~ **сида кула во воздух** – живее во илузии, фантазира; **сида на песок** – создава нешто на несигурна основа; **сидаат кули под облаци** – 1. фантазираат. 2. создаваат нешто на несигурна основа; **киклоцко сидање** – специјален начин на градење при което се ставаат големи камени блокови еден врз друг.

сиданица ж. 1. тоа што се сида (куќа, зграда и сл.) или тоа што е сидано или нешто созидано; *оваа троишна стапа сиђаница... // тоа беше стапа, полуразурната сиђаница, слична на грбата старица.* (Глигор Поповски) 2. во придавска служба; куќа сиданица – сидана куќа. [тип: ораница]

сидар м. 1. тој што сида, тој што има занает да сида; *по-край сијар, тој беше и чувар на објектот.* (Владимир Костов); *не баре сијарот приседнал / на пријатек...* (Санде Стојчески) 2. прен. градител, создавач; *стариот сијар сфаќи џека не стекна влијателни пријатели во животот.* (Велко Неделковски)

~ и з р а з ~ **слободен сидар** прен. – припадник на слободното сидарство; син.: масон.

сидарев (и сидаров) приј. што му припаѓа на сидар.

сидарија -ии ж. 1. сидани постројки; *камена сијарија.* 2. сидарство, сидарски занает.

сидарка ж. 1. женско лице сидар. 2. жена, сопруга на сидар. 3. зоол. вид дрозд, *Turdus musicus.* 3. зоол. вид оса, *Shalicomorpha muraria.*

сидарлак м. разг.арх. сидарство.

сидарница ж. повеќе нови градби што се сидаат на едно место.

сидаров (и сидарев) *ириq.* што му припаѓа на определен сидар.

сидарски *ириq.* што се однесува на сидар, сидарка и сидари; *Калчо беше сидарски работник.* (Јован Ивањин); – *сидарски занает;* *сидарски семејството;* *сидарски мајстор;* *сидарски алат;* *сидарски работни;* *сидарски чекан,* четка и сл.).

сидарство *ср.* занаетот на сидари; начин на оформување на згради, архитектура; *сидарството во Македонија.*

~ и з р а з ~ **слободно сидарство** *ирен.* – тајна меѓународна организација којашто ги штити интересите на својата класа; син.: масонство.

сиде *дем.* од сид; тип: свер – свере.

сиден -дна *ириq.* 1. што се однесува на сид; *сиони урнатини;* *сиона ограда;* *силен носач.* 2. што е направено за да се обеси на сид; што е за на сид; *што имаше?* *Куќата!* *Дворот!* *Сиониот часовник.* (Васе Манчев); *се огледува во сионо огледало.* (Васил Иљоски); *сиона печка.*

~ и з р а з и ~ **сиден заб** *технол.* – огноотпорен блок во вид на латинската буква „Л“ кој служи за заштитување на железни врзивни делови од печката; **сидно сликарство** – сликање на сид.

сидест *ириq.* што има облик на сид, што е како сид; *сидеста карпа.*

сидесто *ирил.* во облик на сид.

сидец (мн. нема) *м. дем.* од сид; мал сид.

сидина *ж.* 1. нешто сосидано; син.: сиданица; *Војската прегнува кон тврдина, /.../ сидина на јрвен храм.* 2. (во мноожина) сидини – голи сидови како остатоци, урнатини од некоја градба (тврдина, град и др.); *Весникот одново ѝ истикал / во сидините на кулата.* *Замокот бил окужен со високи сидини.*

сидини мн. остатоци од (древни) сидови, од (некогашни) градби; *Твоето лице од описува изребено / к(ак)о сидини на јрвни свешилишта.* *Се скрекаваа по сидините на Кале.*

сидиште *ср. ауѓм.* од сид; голем сид.

сидлест *ирио*. што има облик на сид.

сидлесто *ирил.* како кај сид, во облик на сид; *снегот* *сиодлесто* *се издиѓа*. (Петар Ширилов)

сидно *ирил.* отспротива.

сидоса *свр. разѣ.* направи сид; огради со сид; син.: 1. под-
сида. 2. изсида; *сиg si9осанo, / вар варосанo, / ниžge surka, / ни* *иpозирка* (гат.).

сидосува *несвр.* од сидоса.

син! (и синг!) *изв. ономат.* за подражавање на звук ис-
пуштан од предмет што синга; *сiрикоiо на вашиоi йокоен*
маж (*син!*)... *йовiйорно се ожени* (Томе Арсовски)

син-сан! *изв. ономат.* за подражавање на звук од пред-
мет што истовремено и синга и санга.

син-син! *изв. ономат.* за подражавање на звук од пред-
мет што синга; *ъерданите sin-sin!*

синг! (и син!) *изв. ономат.* за подражавање на звук испу-
штан од предмет што синга.

синг-санг! *изв.*

синг-синг! *изв. ономат.* за подражавање на звук испуш-
тан од предмет што синга.

синга (и синка) *несвр. ономат.* 1. испушта звук син-син;
син.: сингара, сингари; *синѓа ѿерданоi;* ...зејка *желурок сойна*
/ ...на *ириек синѓа*. (Вера Чорниј Мешкова) 2. дрнка, свири
на тамбура; син.: спринга, спрингка; *да ми свалиш, море, џамбура-*
ша, /... / јас да сингам, ши да иѓраш. (РМНП)

сингав *ирио.* што синга.

сингаво *ирил.* како кај сингав.

сингавост -а ж. својство на сингав.

сингало *м.* 1. тој што синга (на нешто). 2. камен што син-
га. (MJ)

сингара ж. вид посна земја.

сингара (и сингари) *несвр. ономат.* 1. испушта, издава
звук синг-синг; син.: синга, синка; *синцири... се влежай* *иоземи*
и синѓарааi. (Блаже Конески); и како *да сингараа о9 нешишто*
ирозорциште. (Симон Дракул); *вишериоi* *иат скриената ср-*

ча синѓара, како со некој јисклив кикої. (Блаже Конески) **2.** дрнка, свири на тамбура; син.: спрнга, спрнка.

сингарак -ци *м.* нешто што сингари; *фасаден синѓарак* *што џоќикрева.* (Вера Чорниј Мешкова)

сингари (и сингара) *несвр. ономат.* **1.** испушта, издава звук синг-синг; син.: синга, синка. **2.** дрнка, свири на тамбура; син.: спрнга, спрнка.

сингарка *ж.* она што сингари (обично играчка за деца).

Синго *м.* лично име.

Синговци *мн.* тој што е од родот на Синго.

сингот (и синкот) *м.* резултат од синготењето; син.: сангот, санкот; спрнкот, сункот.

синготи (и синкоти) *несвр.* силно синга; спрнкоти, сункоти.

синдур -и (и синсур) *м.* нешто што нема вредност.

синдури се (и синсурни се) *несвр.* се кити со синдурки.

синдурки (и синсурки) *мн.* (ретко во едн.) разни ситници за украсување, китење и сл.; син.: спрнтурки, спрнсурки, сундурки, сунсурки.

синар -и *м. зоол.* **1.** штурец; *Бумбар вода носеше, / синар свирка свиреши* (поез.) **2.** мушкичка што каса ноќно време.

синсирида *ж. боїї.* вид кисела слива, *Prunus.*

синсур -и (и синдур) *м.* нешто што нема вредност.

синсурни се (и синдури се) *несвр.* се кити со синсурки.

синсурки (и синдурки) *мн.* (ретко во едн.) разни предмети за украсување, за китење; син.: спрнтурки, спрнсурки, сундурки, сунсурки.

сипа *несвр.* **I.** **1.** (обично за коњ, магаре) клоца, рита, рипа. **2.** скока (за човек); *сипај! Сипај!* Само *сипај!* Диви ајѓари сум кројтел! И џебе ќе џе скројтам! (Васе Манчев) **3.** шлапа, цапа; *сипај џо калипа!* **4.** џрен. трга мака, работи; бевме во боѓајство каје џипо еднаш годишно може да се влезе и *сипа.* (Петре М. Андреевски); *оди сипај,* џебе џак нишипто.

II. се сипа (еден со друг) – се клоца, се рита.

~ и з р а з ~ **каде има сипање без паѓање** – нема никаде лесно.

сипав (и сиплив) *ирио*.

сипаво (и сипливо) *ирил*.

сипавост (и сипливост) *ж.*

сипаница *ж.* 1. сипање (клоцање, ритање) на коњи, магариња и др. меѓу себе; син.: клоцаница, ританица. 2. (во прилошка употреба) со сипање; син.: клоцаница, ританица; *sипаница дојде*.

сипач -и *м.* *ијејор*. тој што сипа, што не седи мадро.

сипачка -и *ж.* 1. *ијејор*. таа што сипа, што не седи мадро.

2. сипање.

сипачки *ирил*. со сипање: *сипачки излезе*.

сипачки *ирио*. што се однесува на сипач(и).

сипка -каат *несвр.* *дем.* од с и п а; потскокнува; *Сијкаше снегот поод огинициите, долго, долго како во некој ијдан ша-неџ.* (Цвейќко Мартиновски)

сипла -и *ж.* *ијејор*. таа што сипа, што не седи мадро.

сиплив (и сипав) *ирио*. што сипа; син.: клоцлив, ритлив.

сипливо (и сипаво) *ирил*.

сипливост (и сипавост) *ж.* состојба на сиплив (на клоцлив, ритлив).

сипло -овци *м.* *ијејор*. тој што сипа, што не седи мадро.

сипне *свр.* I. клоцне, ритне. II. **сипне се** – (заемно) клоцне се, ритне се еден со друг; удри се со клоца.

сипнува (се) *несвр.* од сипне (се); син.: (се) клоцнува, (се) ритнува.

сира *ж.* жолтеника вода што се исцедува од урдата и што служи како храна на свињи; син.: цвика. (Борис Марков)

сира *несвр.* гледа отскришно, скришно внатре.

сирка *ж.* отворче, дупче, мала пукнатина низ кое се сира, се сирка, низ кое може да се види нешто; син.: прозирка; (овде: прен.); ...*свейлинка мижурка, / 9ремката ѕрва ќе најде сирка. Ги разлиситуваат жолтиите сирки на времето*.

~ и з р а з и ~ (**нема**) **ни сирка ни прозирка** – без никаков отвор (е); **ни сирка ни прозирка** – без никаков отвор; **нигде сирка ни прозирка** – без никаков отвор; **нигде сирка, нигде прозирка** – без никаков отвор. (Гане Тодоровски)

сирка несвр. I. 1. гледа отскришно (обично низ мал отвор, пукнатина, прозерец, врата, пречка и др. за да види нешто); *Бабаīа умиralа, а сейак на9 ərnейто sиркала.* (посл.); *Почна религиозно да ја сирка Стюјанка не само во əрадиште штуку и во колковиште. Не се вардеше во љубовиша о9 шүги очи, љубеше јавно и кога сиueја əружиште и кога əо сиркаа.* 2. əрен. (за предмети и др.) се подава, се покажува малку, одвај гледа низ повеќе пречки; *Се врїши бесїомоишно, / о9 аглиште сирка чу9на мирноишja.* О9 косаīа сиркаа сламки. Само шемелиште сиркаат како искоjани очи. Небоīо сиркаше во излогот. Утиринскиште сончево зраци сиркаа низ лисјето на лозницаīа. II. **сирка се** – се покажува, се појавува по малку; низ əуйкиште иo си9аниште се сиркаше еден. (Ташко Георгиевски)

~ и з р а з и ~ го **сирка на едно око** – потајно го посматра; **сирка во трошките на нечија трпеза** (ирон.) – богатиот му заблазнува на сиромавиот; **му сирка во трошките на трпезата** (ирон.) – му завидува.

сиркач м. тој што сирка (од некаде, од некоја страна).

сирне свр. I. 1. *нейрео9.* фрли поглед набрзина; погледне малку (во некого или нешто); *искористив да сирнам во материјалиште;* *сирнав во собаīа;* *сирнал на9вор;* *сиркам,* əле9ам, се əоткашлувам и не верувам! (Кочо Урдин); *да əо сирнам ро9ноишо небо.* (Кочо Урдин) 2. *прео9.* види, посети на кратко; *само да əи сирнам əеџаīа.* (Петре М. Андревски) 3. погледне (низ нешто обично низ мал отвор и сл.); *ја зайешила јакаīа и сирна меѓу лисјата на лозницаīа кон на9ворешната врата.* (Горѓи Абациев) 4. əрен. проникне малку (во нешто); *секој селанец да сирне во мракот на неговиот свет.* (Славко Јаневски); *сирни во срцишто мое – / шеинам низ на9ажен си9их.* (Гане Тодоровски); но ние сирнавме во една висотина. (Кочо Урдин); во пасивна употреба; *најшешико било да се сирне во нивната əушa.* (Стојан Кочов) 5. подаде се, покаже се (за предмети). II. **сирне се** – (обично во мн. се сирнаа) 1. се погледнаа малку еден со друг (заемно); *се сирнаа о9 за9 си9о9.* 2. види се малку (еден со друг); посети се; *9енови-*

ве најдовме малку време да се сирнеме. **3.** подаде се (за предмети). ~ **сирнат** *гл. прио.* од сирне; скорни, ошинци, исклеиштиени чевли, извийкани крии, сирнатаи юетици влечат дебели линии по мазнатиа бела ѹростирка. (Правопис 1998)

сирува (се) несвр. од сирне (се); погледнува, фрла поглед набрзина; се посетува(ат); *Сирувам и веќе знам. Коѓа никој ќе немаше во ходникот, некои од нив се изземнуваа и сируваа кон крајниот кревет.* Сирував во најскришните места.

сирувач *м.* тој што одвреме-навреме сирува.

ситче -иња (и ситченце) *ср. 9ем.* од сид; мал сид; *Го залетија (ѓолемиот) на ситетче од црквата и се даве команда „оган“!*

ситченце (и ситче) *ср. 9ем., хиј.* од сид.

сифт (и зифт) *м.* црна смола, асфалт; *нозете ми пройаѓаа... во смолестата трева, кайни и миризна земја, налик на сифт.* (Васе Манчев) [тур.]

сока несвр. пие прекумера; *Цел ден сока од шишејто.*

сокач *-и м.* тој што сока, што пие прекумера.

сокачка *-и ж.* **1.** таа што сока. **2.** сокање.

сокачки *прио.* што се однесува на сокачи.

сркала *мн. 9ијал.* Вид. срџала.

срн! изв. *ономат.* **1.** мелодичен звук од свонец. **2.** звук од удар по стакло, метал и др.

срн-срн! изв. *ономат.* за подражавање на звукот од сркањето на џердан и др.

срнг! изв. *ономат.* за подражавање на звук испуштан од определен предмет (метален, стаклен и сл.).

срнга (и срнка) несвр. **1.** *ономат.* произведува, испушта, издава звук срнг. **2.** муз. дрнка, свири на тамбура или на друг сличен инструмент; *Срнка на тамбура.*

срнгав (и срнкав) *прио.* што срнга.

срнгаво (и срнкаво) *прил.* со срнганье.

срнгавост (и срнкавост) *ж.* срнгав звук.

срндуруки (и sprnsurki) мн. (ретко во едн.) разни ситниури за украсување, китење и сл.; син.: синдурки, синсурки, сундурки, sunsурки.

срне¹ се свр. (во гл. обсрне се) сирне (се).

срне² свр. испушти звук sprn-sprn.

срнсалија -ии ж. *9ијал*. Вид. кајсија; *овде-онде, по некоја* *срнсалија, тарната загребени за земјата*. (Васе Манчев)

срнсурки (и срндуруки) мн. (реко во еднина) разни ситници за украсување, китење и сл.; син.: синдурки, синсурки, сундурки, sunsурки.

срнка (и sprnга) несвр. 1. *ономат*. прави за да се чуе sprn-sprn; син.: свони; *срнка по вратиште*; произведува, испушта, издава звук sprn-sprn; *по камениште скали срнкаа пешки транѓии зателгнати за нозете на затвореници*. (Горѓи Авашиев) 2. муз. свири (на) жичен инструмент; *гитариште шивко срнкаат*.

~ и з р а з ~ **му срнка ќесето** – има пари.

срнакав (и sprngav) *приq*. што срнка.

срнакаво (и sprngavo) *приl*. срнкајќи.

срнакавост (и sprngavost) ж. sprngav звук, шум.

срнакало спр. 1. нешто што срнка, што служи за срнкање.
2. детска играчка.

срнакач м. тој што срнка (на некој музички инструмент и др.).

срнакачка ж. таа што срнка обично на некој музички инструмент.

срнакачки *приq*. што срнка; *срнакачки инструменти*.

срнакот м. резултат од срнкотењето.

срнакотен -тна *приq*. што се донесува или е во врска со срнакот.

срнакоти несвр. силно срнка на нешто.

срнакотлив *приq*. што срнкоти.

срнакотливо *приl*. со срнакот.

срнакотлив *приq*. срнакотлив звук, глас, шум.

срнлив *приq*. што прави sprn-sprn.

срнливо *приl*. како кај срнлив.

срнливост ж. срнлив глас, шум.

срнува¹ (се) несвр. од срне¹ (се) (во ѡл. обрнува се) Вид. сирнува (се).

срнува² несвр. од срне².

spp! изв. Вид. sppr.

sppp! изв. ономат. за подражавање на звук испуштан од предмет што срнка, срнга; *Mи се случува да слушнам нестварно звонење, sppp.*

срцала мн. разд. очила; *Ој стари баби срцала...*

~ и з р а з ~ **срцките сосе срцалава да ми пукнат** – (при заколнување) жими мајка, да ослепам.

срцален -лна *тици*. разд. што се однесува на срцало (на огледало), што е како срцало; син.: мазен, сјаен.

срцалест *тици*. разд. сличен на срцало.

срцали се несвр. разд. 1. гледа, почне да гледа напорно.

2. се огледува; се покажува.

срцалка ж. *народ. боїт*. род на растенија со цветна круна во средината бела а по краиштата со друга боја, Specularia.

срцало -а ср. разд. огледало.

срцалце -ча ср. разд. дем. од срцало.

срцки мн. разд. ирон. очи; *Силно ме уори, си юомислив срицкиште ми ѓи извади, мозокот ми исйтче.*

~ и з р а з и ~ **срцките да си ги извадиш од мака!** – 1. да пукнеш од мака. 2. да не знаеш што да правиш и каде да фатиш од мака; **срцките сосе срцалава да ми пукнат** – (при заколнување) да ослепам, жими мајка; **срцките му ги извади** – го остави без душа; **срцките ќе му ги извади некому** – ќе го убие; **и срцките ми ги извадија** – сè ми зедоа; многу ме измачија; *И срицкиште ми ѓи извадија јур фатив камен; што барале срцки во Скопје?* – што им требало да одат таму?

срцие¹ свр. изгребе малку; *Сиите юешина ѓи измава: некодо со юалејо ѩо срица.*

срцие² свр. зазвони кратко.

срцинува¹ несвр. од срцие¹.

срцинува² несвр. од срцие².

сука ж. бой. растението *Juncus*; *Нема ни жерави разгрекани по југ што вабати, / нема ни сука, нема ни шамак.* (поез.)

сулуфи (и зулуфи) мн. Вид. зулуфи, золови – влакна коса пуштени низ лицето покрај ушите.

сулуфки (и зулуфки) мн. odem. од сулуфи; Вид. зулуфки, золовки, золовки.

сум! изв. за подражавање на определен звук (на свирка и сл.).

сумба ж. муз. (во народната поезија) свирка; *сумба суни.*

сумне свр. пушти еднаш или поединечно звук сум; син.: зазуни.

сумнува несвр. од сумне.

сун м. йоеј. свон; *Се слуша ој далечинајќа сун.*

сун!, сун! изв. извик за подражавање на сунењето.

сунар м. свонар.

сунарка¹ ж. свонарка.

сунарка² ж. зоол. вид голема темнозелена мува (обично кај крупниот добиток) која при летање (гласно) суни, брмчи, *Calliphora erythrocephala*.

сунарница (и свонарница) ж. Вид. свонарница.

сундур -и (и synsyp) м. нешто без вредност.

сундури се (и и synsuri се) несвр. се кити, се реди со сундурки.

сундурки (и synsurki) мн. (ретко во едн.) разни ситни предмети (ситници) за украсување, китење и сл.; син.: синдурки, синсурки, спрнтурки, sprnsurki.

сунева ж. (и сун) сунење; трескот, ’рскот, свекот.

сунее несвр. исто што и суни.

сунест¹ йриq. свонест.

сунест² йриq. што е како суница; *сунесити бои.*

сунесто¹ йрил. како кај свон.

сунесто² йрил. како кај суница.

synsarка -и ж. зоол. Вид. сунарка².

synsule -иња спр. бой. Вид. цунцule – цвеќето *Narcissus pseudonarcissus*.

synsyp -и (и сундур) м. нешто без вредност.

сунсури се (и сундури се) несвр. се кити, реди со сунсурки.

сунсурки (и сундурки) мн. (ретко во едн.) разни ситници за украсување, китење и сл.; син.: синдурки, синсурки, спндурки, спнсурки.

суни несвр. 1. издава сун, свони. а. за предмети; *Сунеа и стапката на прозорци*. б. за глас; *Гласот ѝ суни, уцира во иодовите ог собата*. 2. одекнува како кај сун; *Во главата сè нешто ми суни и суни*. 3. шири сун; *Сунеше џолето. И гласот му сунел до ջлабока нок*. 4. се шири; ечи; *Гласот на Паргена сунеше низ високите борови*. 5. свири; *Музики ми сунеа во уши*. 6. ѹрен. зборува; *Ми суните и ме јадете како црви*. 7. (за слух) зуе; *Како ушиите ушите да им сунат ог неочекуван шукоат*. 8. (за инсекти) брмчи; *Во молкот сунеа само мувите на ѣлаџнето, меѓу кожата и врелината*. Се слуша осино сунење.

~ и з р а з ~ **кога ќе чуеш мрамор да суни** – никогаш (до-дека си жив тоа нема да се случи).

сунника ж. бої. лековитата трева *Hipericum perforatum L.*; син.: богородична трева, засеклива трева, кантарион, тантур.

суница ж. 1. виножито, божилак, божило, виножито, житовино; небесна дага. 2. небесна дага. 3. разнобоен селски женски појас (како ткаенина); *Стојан ќе го обесат со Јанината суница*. 4. бої. шумска јагода, *Fragaria vesca L.*; благунка; *Jac раснев, но што османуваше исша: / назад како суница во пределот*.

сунка¹ -и ж. 1. небесна дага. 2. ѹрен. селски женски појас од разни бои.

сунка² ж. ѹем. од суница; *Найати и мрачна закана ... кружи / низ лакот ог сунка со бои*.

сунка несвр. ѹем. од суни – свони по малку.

сункав ѹриq. што сунка.

сункаво ѹрил. со сункање, сункајќи.

сункавост ж. сункав глас, шум.

сункот м. силно сунење.

сункоти несвр. силно суни.

сунлив *йриq.* што суни; син.: свонлив; *сунлив екоīī.*

сунливо *йрил.* на сунлив начин; син.: свонливо.

сунливост *ж.* сунлив глас, шум.

сури *несвр.* I. 1. гледа, разгледува несвесно во нешто, бесцелно лута со погледот; *Sуреше ѹо излизитїе.* 2. упорно гледа во некого или нешто; *Jас, небаре оїчинетї, sурев сè во neа.* *Sуревме сè во йайнаїа врайїа.* 3. *йрен.* (за предмети и др.) се подава, се покажува малку, одвај се види низ повеќе пречки; *И сега ѡлеџаме заq нас: еден камен рамноѹшино suри во зораїа.* II. **се сури** – Вид. сури 1 и 2.

сурла *-и ж.* таа што сури.

сурло *-овци м.* тој што сури.

333 заглавни единици

РЕЧНИК-РЕГИСТАР

S, s согласка, буква

самба, s'мба *ж.*

сан! *изв. ономатї.*

санг! *изв. ономатї.*

санг, санг! *изв. ономатї.*

санг-синг! *изв. ономатї.*

санга (и санка) *несвр. ономатї.*

сангав *йриq.*

сангаво *йрил.*

сангавост *ж.*

сангар! *изв. ономатї.*

сангар-мангар! *изв. ономатї.*

сангара (и сангари) *несвр. ономатї.*

сангари (сангара) *несвр. ономатї.*

сангот (и санкот) *м. ономатї.*

санготи (и санкоти) *несвр. ономатї.*

sahsahsap *-и ж. боїї.*

санка (и санга) *несвр. ономатї.*

санкот (и сангот) *м.*
санкотен -тна (и санготен) *при⁹.*
санкоти (и санготи) *несср. ономат¹¹.*
свѣзда *ж.*
свѣзда-петокрака *ж.*
свѣздалија -ии *при⁹. неизм. раз².*
свѣздан *м. бой¹¹.*
Свѣздан *м.*
Свѣздана *ж.*
свѣзданка *ж.*
свѣздар *м. наро⁹.*
свѣздарка *ж. наро⁹.*
свѣздарница *ж. наро⁹.*
свѣзде -иња (и свѣздулे) *ср. 9ем.,хий.*
свѣзден, свѣздна *при⁹.*
свѣзден, свѣздена *при⁹.*
свѣзденка *ж. бой¹¹.*
свѣздено *прил.*
свѣзденост *ж.*
свѣздест *при⁹.*
свѣздесто *прил.*
свѣзи *несср.*
свѣздица *ж. (и свѣздичка)* *9ем.,хий. и сл.*
свѣздиче *ср. 9ем.,хий.*
свѣздичка *ж. (и свѣздица)*
свѣздо-: свѣздобroeц, свѣздоманија...
свѣздобroeц -јци *м. арх.*
свѣздобројка *ж. арх.*
свѣздобројство *ср. арх.*
свѣздовид (и свѣздовиден) *при⁹.*
свѣздовиден -дна (и свѣздовид) *при⁹.*
свѣздовидно (и свѣздовидо) *прил.*
свѣздовидност (и свѣздовидост) *ж.*
свѣздовидо (и свѣздовидно) *прил.*
свѣздовидост (и свѣздовидност) *ж.*
свѣздовит *при⁹.*

свездовито *ирил.*
свездовитост *ж.*
свездоглед (и свездогледен) *ирио.*
свездогледач (и свездогледец) *м.*
свездогледачка (и свездоглетка) *ж.*
свездогледачки *ирио.*
свездогледен -дна (и свездоглед) *ирио.*
свездогледец -дци (и свездогледач) *м.*
свездоглетка (и свездогледачка) *ж.*
свездогледно (и свездогледо) *ирил.*
свездогледност (и свездогледост) *ж.*
свездогледо (и свездогледно) *ирил.*
свездогледост (и свездогледност) *ж.*
Свездоденица *ж.* свездата Деница
свездознаец -јци *м.*
свездознaleц -јци *м.*
свездознајка *ж.*
свездознајски *ирио.*
свездознански *ирио.*
свездознанство *ср.*
свездолик *ирио.*
свездолико *ирил.*
свездоликост *ж.*
свездольубец -пци *м.*
свездольупка *ж.*
свездольупство *ср.*
свездоман *м.*
свездоманија *ж.*
свездоманка *ж.*
свездомански *ирио.*
свездоманство *ср.*
свездомантија *ж.*
свездносцец -сци *м.* *иоеи.*
свездообразен -зна *ирио.*
свездообразно *ирио.*
свездообразност *ж.*

свездоок *йрио.*

свездопоклоник -ци *м. религ.*

свездопоклоница *ж.*

свездопоклонство *ср.*

свездоса (се) *срв. разг.*

свездосува (се) *нессрв.*

свездочатец -тци *м. арх.*

свездочатство *ср. арх.*

свездочел (и свездочелен) *йрио.*

свездочелен -лна (и свездочел) *йрио.*

свездуле -иња *ср.*

свек -ови *м.*

свека (и свечи) *нессрв.*

свекало *ср.* (и свечало) *ср.*

свекачки *йрио.*

свеклив *йрио.*

свекливо *йрил.*

свекливост *ж.*

свекние -нат *срв.*

свекнува (се) *нессрв.*

свекот *м.*

свекотен -тна *йрио.*

свекотлив *йрио.*

свекотливо *йрил.*

свекотливост *ж.*

свекотно *йрил.*

свекотност *ж.*

свекоти *нессрв.*

свер -ови *м.*

свералник -ци (и сверилник) *м.*

свералница (и сверилница) *ж.*

свере *ср.*

сверен -рна *йрио.*

сверенце *ср. хий.*

сверетин *м.*

сверетина *ж.* (и свериште, сверотија) *ауѓм., џејор.*

свери (се) несвр.
сверилник -ци (и свералник) м.
сверилница (и свералница) ж.
свериште ср. (и сверетина, сверотија) ауѓм., јејор.
сверка ж.
сверно юрил.
сверовит юриј.
сверовито юрил.
свездовранка ж. зоол.
сверојадина ж.
сверокрадач м.
сверокрадец -дци м.
сверолик м.
свероловец -вци м.
свероподобен -бна юриј.
свероподобно юрил.
свероподобност ж.
свероса (се) свр.
сверосаност ж.
сверосува (се) несвр.
сверотија -ии ж. (и сверетина, свериште) ауѓм., јејор.
свероукротител м.
свероукротителка ж.
свероукротителски юриј.
свероукротителство ср.
сверофарма ж.
сверски юриј.
сверски юрил.
сверство ср.
сверче -иња ср. јем.
сверштина ж.
свецка несвр. јем.
свецкав (и свецив) юриј.
свецкаво(и свециво) юрил.
свецкавост (и свецивост) ж.
свецив (и свецкав) юриј.

свецливо (и свецкаво) *ирил.*
свецливост (и свецкавост) *ж.*
свечав (и свечлив) *ирио.*
свечаво (и свечливо) *ирил.*
свечавост (и свечливост) *ж.*
свечалка (и свечка 1) *ж.*
свечало (и свекало) *ср.*
свечарка (и свечкарка) *ж. зоол.*
свечи (и свека, свечка) *несвр.*
свечка (и свечалка) *ж.*
свечка *несвр. 9ем.*
свечкав *ирио.*
свечкаво *ирил.*
свечкавост *ж.*
свечкарка (и свечарка) *ж. зоол.*
свечлив (и свечав) *ирио.*
свечливо (и свечаво) *ирил.*
свечливост (и свечавост) *ж.*
свиждалка *ж.*
свиждалник -ци *м. зоол.*
свижди *несвр.*
свизак -ци *м.*
свизаре *ср.*
свизаче -иња *ср.*
свиздалник -ци *м. зоол.*
свиզди¹ *несвр.*
свиզди² *несвр.*
свизе -иња *ср.*
свик (и свиск) *м.*
свика (и свиска) *несвр.*
свикот (и свискот) *м.*
свикоти (и свискоти) *несвр.*
свикотница (и свискотница) *ж.*
свиск (свик) *м.*
свиска *ж.* двегодишна овца
свиска -каат *несвр.*

свискав *прио.*
свискаво *прил.*
свискавост *ж.*
свискачки (и *свикачки*) *прио.*
свискот *м.* (и *свикот*)
свискоти (и *свикоти*) *несвр.*
свискотница *ж.* (и *свикотница*)
свисне -нат *свр.*
свиснува *несвр.*
свишти *несвр.* (за коњ)
својак -ци *м.* *арх., исціор.*
свон *м.* *йоєїї.* и сл.
свонар *м.*
свонара¹ *ж.*
свонара² *ж.*
свонарка *ж.*
свонарки *мн.*
свонарник -ци *м.*
свонарница *ж.*
свонарски *прио.*
свонеж *м.*
свонест *прио.*
свонесто *прил.*
свонец -нци (и *своно*) *м.*
свони *несвр.*
своника *ж.* *боїї.* вид трава,
свонка *несвр.* *дем.*
свонковен -вна *прио.*
свонкост *ж.*
свонлив (и *свонок*) *прио.*
свонливо *прил.*
свонливост *ж.*
своно¹ *ср.*
своно² *ср.*
свонок -нка (и *свонлив*) *прио.*
свонолиец -иці *м.*

свонолик (и свенообразен) *ирио.*
свонолико (и свенообразно) *ирил.*
своноликост (и свенообразност) *ж.*
свончар *м.*
свончарка *ж.*
свончарски *ирио.*
свончарство *ср. арх.* живот и занает (занимање) на свончар и на свончари.
свонче -иња *ср.*
свончевиден -дна *ирио.*
свончевидно *ирил.*
свончевидност *ж.*
свончелик *ирио.*
свончелико *ирил.*
свончеликост *ж.*
свончеобразен -зна *ирио.*
свончеобразно *ирил.*
свончеобразност *ж.*
свончест *ирио.*
свончесто *ирил.*
сврле *ср.*
сврцие *срв.* (жарг.)
сврцинува *несрв.* (жарг.)
се! изв. *дeй.*
сев *м.*
севавица *ж.*
севалец -лци *м.*
севало *м.*
севаница *ж.*
севгар *м.*
севгарен -рна (и севгаричен, севгарички) *ирио.*
севгарито (и севгарички, севгарно, севгариично) *ирил.*
севгаричен -чна (и севгарен, севгарички) *ирио.*
севгарички (и севгарен, севгаричен) *ирио.*
севгарички (и севгариично, севгарно) *ирил.*
севгариично (и севгарно, севгарички) *ирил.*

севгариште -ишта *ср. аугм.*

севгарно (и севгарички, севгарично) *прил.*

севгарски *приј.*

севгарче -иња *ср. дем., хий.*

севне *свр.*

севнува *несвр.*

seseka се *несвр.*

семне (и семнене) *несвр.*

семнее (и семнене) *несвр.*

семнеж *м.*

семноса *свр.*

семносаност -а *ж.*

семносува *несвр.*

семпере *ср. дијал.*

сенса (се) *несвр.*

sehsab (и сенслив) *приј.*

sehsаво (и сенсливо) *прил.*

сенсавост (и сенсливост) *ж.*

сенсало *ср. разд.*

сенсач *м.*

сенсачка *ж.*

сенсачки *приј.*

сенсер *ср. дијал. боћ. вид кајсија*

сенсеров *приј.*

сенслив (и sehsab) *приј.*

сенсливо (и sehsаво) *прил.*

сенсливост (и сенсавост) *ж.*

сивана *ж.*

сивка *несвр.*

сивкав (и сивлив) *приј.*

сивкаво *прил.*

сивкавост *ж.*

сивкач *м. ирен. пољро.*

сивкачка *ж.*

сивлив (и сивкав) *приј.*

сивливо (и сивкаво) *прил.*

сивливост (и сивкавост) ж.

сивне *ср.*

сивнува *несср.*

сиври мн.

сиглија -ии ж.

сид -ови, -ишта, -је м.

сида (се) *несср.*

сиданица ж.

сидар м.

сидарев (и сидаров) *ири9.*

сидарија -ии ж.

сидарка ж. и зоол.

сидарлак м. *разг., арх.*

сидарница ж.

сидаров (и сидарев) *ири9.*

сидарски *ири9.*

сидарски *ирил.*

сидарство *ср.*

сиден -дна *ири9.*

сидест *ири9.*

сидесто *ирил.*

сидец (мн. нема) м. *дем.*

сидина ж. сиданица

сидини мн.

сидиште *ср. ауѓм.*

сидлест *ири9.*

сидлесто *ирил.*

сидно *ирил.*

сидоса *ср. разг.*

сидосува *несср.*

син! (и синг!) изв. *ономат.*

син-сан! изв. *ономат.*

син-син! изв. *ономат.*

синг! (и син!) изв. *ономат.*

синг-санг! изв.

синг-синг! изв. *ономат.*

синга (и синка) *несвр. ономат.*

сингав *тириг.*

сингаво *тирил.*

сингавост -а *ж.*

сингало *ср.*

сингара *ж.*

сингара (и сингари) *несвр. ономат.*

сингарак -ци *м.*

сингари (и сингара) *несвр. ономат.*

сингарка *ж.*

Синго *м.* имя

Синговци *мн.*

сингот (и синкот) *м.*

синготи (и синкоти) *несвр.*

синдур -и (и синсур) *м.*

синдури се (и синсурри се) *несвр.*

синдурки (и синсурки) *мн.*

синсар -и *м.* зоол.

синсирида *ж.* бойл.

синсур -и (и синдур) *м.*

синсурри се (и синдурри се) *несвр.*

синсурки (и синдурки) *мн.*

сипа (се) *несвр.*

сипав (и сиплив) *тириг.*

сипаво (и сипливо) *тирил.*

сипавост (и сипливост) *ж.*

сипаница *ж.*

сипач -и *м.* төјөр.

сипачка -и *ж.*

сипачки *тирил.*

сипачки *тириг.*

сипка -каат *несвр. үем.*

сипла -и *ж.* төјөр.

сиплив (и сипав) *тириг.*

сипливо (и сипаво) *тирил.*

сипливост (и сипавост) *ж.*

сипло -овци м. *ијејор.*
сипне (се) свр.
сипнува (се) несвр.
сира ж.
сира несвр.
сирка ж.
сирка (се) несвр.
сиркач м.
сирне (се) свр.
сирнува (се) несвр.
сирнувач м. тој што одвреме-навреме сирнува.
ситче -иња (и ситченце) *ср. odem.*
ситченце (и ситче) *ср. odem.,xiii.*
сифт (и зифт) м.
сока несвр.
сокач -и м.
сокачка -и ж.
сокачки *ириј.*
сркала мн. *оijал.* Вид. *срцала.*
срн! изв. *ономат.*
срн-срн! изв. *ономат.*
срнг! изв. *ономат.*
срнга (и срнка) несвр.
срнгав (и срнкав) *ириј.*
срнгаво (и срнкаво) *ирил.*
срнгавост (и срнкавост) ж.
срнтурки (и *sphsурки*) мн.
срн¹се свр. (во гл. обсрне се) сирне (се).
срн² свр. испушти звук срн-срн.
срнсалија -ии ж. *оijал.* Вид. *касија*
срнсурки (и срнтурки) мн.
срнка (и срнга) несвр. *ономат.*
срнкав (и срнгав) *ириј.*
срнкаво (и срнгаво) *ирил.*
срнкавост (и срнгавост) ж.
срнкало *ср.*

срнкач *м.*
срнкачки *йрио.*
срнкот *м.*
срнкотен -тна *йрио.*
срнкоти *несвр.*
срнкотлив *йрио.*
срнлиив *йрио.*
срнливо *йрил.*
срнливост *ж.*
срнува¹ (**се**) *несвр.*
срнува² *несвр.* од срне².
spp! изв. *ономай.* Вид. sppp.
sppp! изв. *ономай.*
срцала *мн.* *разг.* *Вид.* очила
срцален -лна *йрио.* *разг.*
срцалест *йрио.* *разг.*
срцали **се** *несвр.* *разг.*
срцалка *ж.* *нароо.* *боїл.*
срцало -а *ср.* *разг.*
срцалще -ча *ср.* *разг.* *дем.*
срцки *мн.* *разг.* ирон. очи
срцне¹ *свр.*
срцне² *свр.*
срцинува¹ *несвр.*
срцинува² *несвр.*
сука *ж.* *боїл.*
зулуфи (и зулуфи) *мн.*
зулуфки (и зулуфки) *мн.* *дем.*
сум! изв.
сумба *ж.* *муз.*
сумне *свр.*
сумнува *несвр.*
сун *м.* *йоеїл.*
сун!, сун! изв.
сунар *м.*
сунарка¹ *ж.*

сунарка² ж. зоол.

сунарница (и свонарница) ж.

сундур -и (и synsyp) м.

сундuri сe (и и sunsuri сe) несвр.

сундурки (и sunsurki) мн.

сунева ж. (и sun)

сунее несвр.

сунест¹ īriq.

сунест² īriq.

сунесто¹ īril.

сунесто² īril.

synsarка -и ж. зоол. Вид. сунарка².

synsule -иња ср. бой. Вид. џунџуле

synsyp -и (и сундур) м.

synsuri сe (и сундuri сe) несвр.

synsurki (и сундурки) мн.

суни несвр.

суника бой.

суница ж.

сунка¹ -и ж.

сунка² ж. odem.

сунка несвр. odem.

сункав īriq.

сункаво īril.

сункавост ж.

сункот м.

сункоти несвр.

сунлив īriq.

сунливо īril.

сунливост ж.

сури (сe) несвр.

сурла -и ж.

сурло -овци м.

СПИСОК НА СКРАТЕНИЦИТЕ ВО ТЕКСТОТ

- арх.* – архаичен збор
арх.,истор. – архаично-историски збор
аугм. – аугментатив
аугм.-пејор. – аугментативно-пејоративен збор
благ. – благослов
бот. – ботаника
бр. – број, броен
 Вид. – Видете!
гл. – глагол, глаголски
гл. им. – глаголска именка
гл. приц. – глаголска придатка
дем. – деминуттив
дем.,хий. – деминуттивно-хипокористичен збор
дет. – во детскиот јазик
дијал. – дијалектен збор
едн. – еднина
ж. – именка од женски род
ж. р. – женски род
зоол. – зоологија
изв. – извик
им. – именка
ирон. – иронично
истор. – историски
м. – именка од машки род
мн. – множина
муз. – музика
народ. – народен, народски
неизм. – неизменлив збор
несвр. – глагол од несвршен вид
ономат. – ономатопејски
пејор. – пејоратив
погр. – погрдно
поез. – поезија
поет. – поетски

йосл. – пословица
 йрен. – пренесено значење
 јриг. – придавка
 јрио. неизм. – придавка неизменлива
 јрил. – прилог
 р. – род
 разг. – збор во разговорниот јазик
 разг.,арх. – разговорно-архаичен збор
 религ. – религија
 Рмј – Речник на македонскиот јазик
 Рмнп – Речник на македонската народна поезија
 свр. – глагол од свршен вид
 совр. – современ
 ср. – именка од среден род
 хил. – хипокористик

РЕЦЕНЗИЈА
за
трудот „Толковен речник на
македонскиот јазик“
од д-р Димка Митева

1. Значење на предметот кој се обработува во трудот

Трудот има несомнено значење за современата лексика на нашата наука за јазикот, посебно во областа на современата лексикологија и лексикографија. Д-р Митева сега за лексиката има далеку поголема претстава одшто имале лутето што работеле во 50-тите години на овој век и таа била во состојба, опирајќи се врз нивниот опит, да изработи еден таков речник.

Имајќи ја предвид оваа цел, колешката д-р Димка Митева уште пред повеќе години пристапи кон подготвителните

работи за ваквиот речник. Прво што сторила е врз основа на Речникот на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања и собраната граѓа од неа во посебна картотека да ја одбележи по зборовни единици. По голем труд и време, а со помош на современата компјутерска техника таа направила вокабулар за тој речник според конкретно изработена методологија. По моја проценка тој вокабулар може да има околу 200.000 зборовни единици распоредени по строг азбучен ред, со оние единици што се во сегашниот тритомен Речник којшто има околу 60.000 зборовни единици.

Прво како што гледам во овој Вокабулар се отпаднати глаголските именки, а од глаголските придавки ќе влезат првенствено оние што веќе се чувствуваат како обични описни именки. Отфрлени се понатаму ред дијалектизми и многу зборови од турскиот лексички слој што се сосем непознати за современите генерации, а тоа значи на лубето што во моментот имаат најмногу 50 години. Испуштени се понатаму зборовите што сами по себеси отпаднале од литературниот јазик затоа што се заменети со други поупотребливи зборови или со зборови слични ним, но со други поживи суфикси. Не ни е згодно ова сето да го образлагаме затоа што би зафатило многу место, но ни се чини дека е јасно што сакаме да кажеме, а тоа е дека во Речников ќе биде представена современата, пред сè нормативна лексика на македонскиот јазик. Изработката на Вокабуларот на современиот македонски литературен јазик е веќе еден голем успех на колешката д-р Димка Митева. Тоа е плод на многу сериозна работа и во извесна смисла тоа е ориентир од кој се црпени зборовите врз кои е изработен „Толковниот речник на македонскиот јазик“ што е предмет на разгледување во оваа рецензија.

Значи, напоредно со Вокабуларот д-р Митева има пристапено и кон обработката на зборовните единици на проектираниот речник.

2. Оригиналноста на трудот со проценка за придонесот врз развојот на научната мисла

Со она што го кажавме досега, тврдиме дека трудот на д-р Димка Митева ќе ја претстави современата состојба на македонскиот литературен јазик во сите негови области, како лексиката така и фразеологијата со тоа што се користени и сите релевантни речнички трудови излезени како кај нас, така и во другите словенски земји, пред сè на Балканот. Од самото тоа се гледа и степенот на оригиналноста на овој труд и придонесот што неговата појава ќе ја има врз развојот на научната мисла за македонскиот јазик кај нас.

3. Други трудови за ист или сроден предмет со компаративна оценка за квалитетот на трудот.

Трудот на д-р Митева е секако сроден со досегашните наши речници, со Тритомниот речник на македонскиот јазик, но таа ги има предвид и современите постигања на лексикографски план во соседните словенски земји и ги користи нивните искуства.

Д-р Митева ќе му даде на сегашниот читател еден современ Толковен речник на македонскиот јазик, којшто ќе се издава без да се внесуваат во него чувствителни промени. Зашто, познато е дека зборовниот фонд на еден јазик, а особено на македонскиот, којшто е релативно литературно млад, секогаш ќе има потреба од дополнувања.

Д-р Димка Митева, македонски македонист и славист, веќе 30 години работи на полето на македонскиот јазик, посебно на неговата лексика. Во моментов таа е единствениот човек, чиишто интереси не одат подалеку од лексиката на македонскиот јазик. Таа има докторирано на тема од лексикологијата, има напишано голем повеќетомен речник на јазикот на Марко Цепенков, понатаму има голем удел во досегашниот Речник на македонската народна поезија, потоа Речникот на јазичните грешки, има објавено голем број трудови и лексикографски статии во нашите списанија и други теоретски трудови од областа на лексикологијата и лексико-

графијата. Со еден збор, таа била добро подгтвена за задачата што си ја поставила пред себе.

4. Соодветноста на применетата методологија

На оваа точка веќе одговоривме досега. Ќе повториме дека прецизно како се обработуваат зборовните единици, посебно новини има што се во речникот внесени елементи од синонимијата и др. Применети се најсовремени методи со цел да го користи најдобро просторот што ѝ стои на располагање; авторката настојувала да изврши известни скратувања при објаснувањето на зборовите, така што тоа да не биде на штета на квалитетот.

5. Научната заснованост на експликацијата и заклучоците

Времето во кое се појави овој речник веќе укажува на неговата современост. Имаме пред себе речник, којшто, уверени сме, ќе биде добра основа за идниот речник на македонскиот јазик, кон кој, ако не оваа, идната генерација ќе пристапи, доколку се исполнат ред услови.

6. Структурна композиција на трудот

Речникот има опширен Предговор во кој се изложени овие мисли што се овде исказани, се разбира многу поопширно и многу поконкретно. По Предговорот следуваат изворите врз основа на кои е правен Речникот. Има посебен оддел скратеници од два вида: 1. граматички и 2. скратеници со кои се обележува зборовната единица, граматички и стилски и список на скратеници со кои се означува областа кон која спаѓа дадена единица или одделно нејзино значење. Такви области има околу 30-40. Посебно е упатството за тоа како се обработувани зборовните единици од сите зборовни групи со кратки примери и синтагми.

Потоа следува текстот на речникот од А-Ш.

7. Претпоставен интерес на научната и другата јавност за која е трудот наменет

Македонската научна и културна јавност со нетрпение ја очекува појавата на еден таков Толковен речник на македонскиот јазик. Во недостиг на други, досега таа функција ја вршеше Тритомниот речник на македонскиот јазик од кој досега се излезени три изданија. Време е тој да биде заменет со нов толковен речник на македонскиот јазик во еден до два тома. Тој ќе им послужи не само на образованите слоеви на нашето општество ами и на генерациите по нас, на ученици и студенти и ние ја гледаме неговата најголема вредност во тоа што огромно ќе придонесе за стабилизацијата на лексиката на македонскиот јазик. Луѓето од него ќе тргаат при утврдувањето дали зборовите за кои се интересираат се во литературниот јазик или се надвор од него (зборови што не се македонски ами му припаѓаат на друг јазик или се строго дијалектни зборови или жаргонски зборови какви што постојано се јавуваат на секаде па и во нашите медиуми).

Во Толковниот речник на д-р Митева ќе останат трајно фиксирали македонските литературни зборови, својествени на една епоха (во случајот II половина на XX век). Да се надеваме дека архаизираните зборови во него ќе бидат многу малку.

8. Резиме на трудот

Се работи за современ Толковен речник на македонскиот јазик, изработен современо, одговорно, точно на нивото на современата наука за македонскиот јазик, а посебно новата лексикографија.

9. Други напомени на трудот

10. Препорака за печатење

Имајќи увид во работата над речникот така како што

е замислена и претставена, слободени сме да го препорачаме за печатење.

РЕЦЕНЗЕТ

Скопје 1997 г.

д-р Борис Марков,

ред. проф. на Филолошки факултет, Скопје

РЕЦЕНЗИЈА
 за
 трудот “Толковен речник на
 македонскиот јазик”
 од д-р Димка Митева

1. Значење на предметот кој се обработува во трудот

Трудот има несомнено значење за современата лексика на нашата наука за јазикот, посебно во областа на современата лексикологија и лексикографија. Д-р Митева сега за лексиката има делеку поголема претстава одшто имале лутето што работеле во 50-тите години на овој век и таа била во состојба, опирајќи се врз нивниот опит, да изработи еден таков речник.

Имајќи ја предвид овaa цел, коленката д-р Димка Митева уште пред повеќе години пристапи кон подготвителните работи за ваквиот речник. Прво што сторила е врз основа на Речникот на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања и собраната граѓа од неа во посебна картотека да ја одбележи по зборовни единици. По голем труд и време, а со помош на современата компјутерска техника таа направила вокабулар за тој речник според конкретно изработена методологија. По моја проценка тој вокабулар може да има околу 200.000 зборовни единици распоредени по строг азбучен ред, со описи единици што се во сегашниот тритомен Речник којшто има околу 60.000 зборовни единици.

Прво како што гледам во овој Вокабулар се отпаднати глаголските именки, а од глаголските придавки ќе влезат првенствено описи што веќе се чувствуваат како обични описни именки. Отфрлени се понатаму ред дијалектизми и многу зборови од турскиот лексички слој што се сосем напознати за современите генерации, а тоа значи на лутето што во моментот имаат најмногу 50 години. Испуштени се понатаму зборовите што сами по себе се отпаднале од литературниот јазик затоа што се заменети со други поупотребливи зборови или со зборови слични им, но со други поживи суфекси. Не ни е згодно ова сето да го образлагаме затоа што би зафатило многу место, но ни се чини дека е јасно што сакаме да кажеме, а тоа е дека

во Речников ќе биде претставена современата, пред сè нормативна лексика на македонскиот јазик. Изработката на Вокабуларот на современиот македонски литературен јазик е веќе еден голем успех на колешката д-р Димка Митева. Тој е плод на многу сериозна работа и во извесна смисла тоа е ориентир од кој се прпеси зборовите врз кои е изработен "Голковниот речник на македонскиот јазик" што е предмет на разгледување во оваа рецензија.

Значи, напоредно со Вокабуларот д-р Митева има пристапено и кон обработката на зборовните единици на проектиранот речник.

2. Оригиналноста на трудот со проценка за придонесот врз развојот на научната мисла

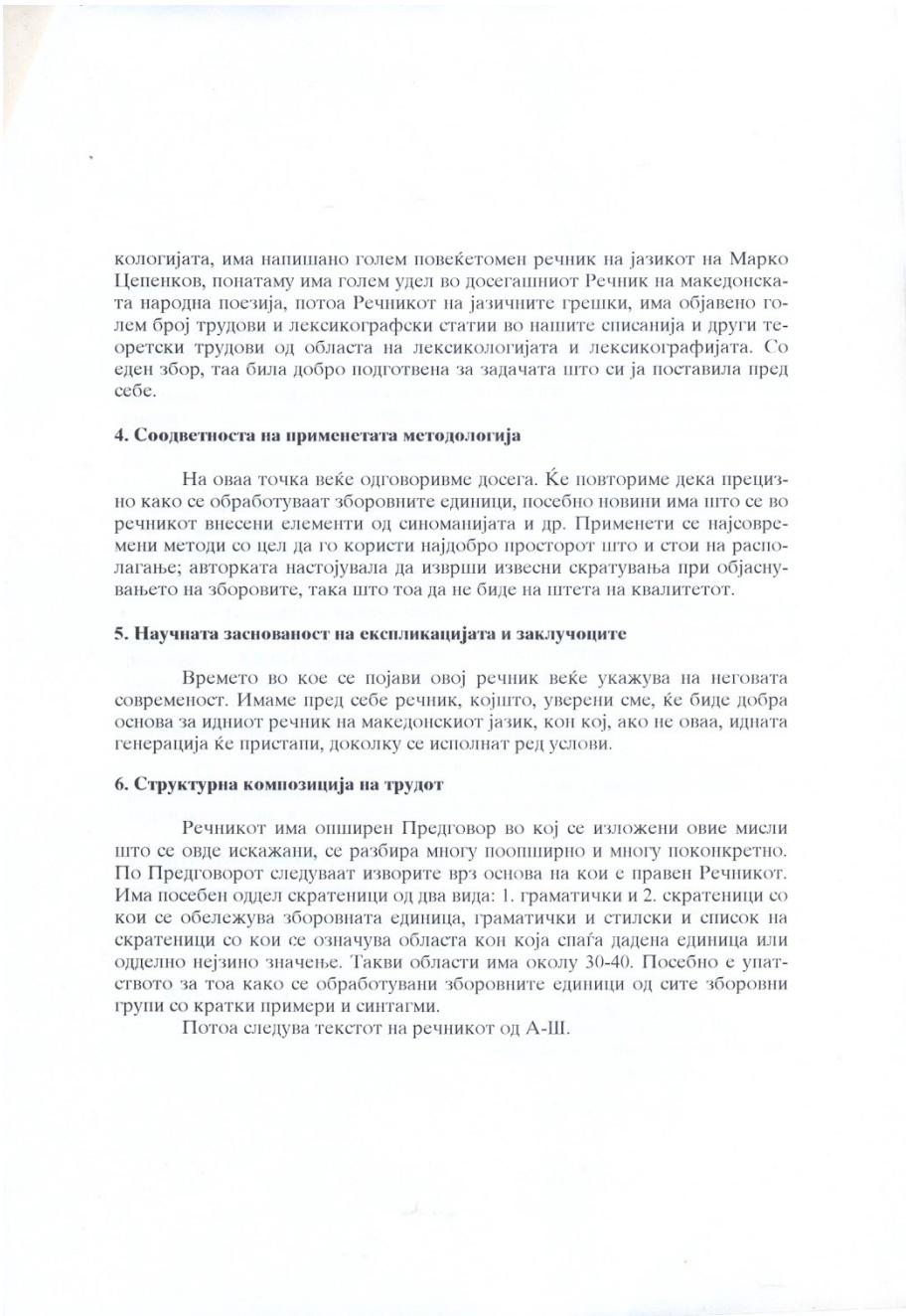
Со она што го кажавме досега, тврдиме дека трудот на д-р Димка Митева ќе ја претстави современата состојба на македонскиот литературен јазик во сите негови области, како лексиката така и фразеологијата со тоа што се користени и сите релавантни речички трудови излезени како кај нас, така и во другите словенски земји, пред сè на Балканот. Од самото тоа се гледа и степенот на оригиналноста на овој труд и придонесот што неговата појава ќе ја има врз развојот на научната мисла за македонскиот јазик кај нас.

3. Други трудови за ист или сроден предмет со компаративна оценка за квалитетот на трудот.

Трудот на д-р Митева е секако сроден со досегашните наши речници, со Тритомниот речник на македонскиот јазик, но таа ги има предвид и современите постигања на лексикографски план во соседните словенски земји и ги користи нивните искуства.

Д-р Митева ќе му даде на сегашниот читател еден современ Толковен речник на македонскиот јазик, којшто ќе се издава без да се внесуваат во него чувствителни промени. Зашто, познато е дека зборовниот фонд на еден јазик, а особено на македонскиот, којшто е релативно литературно млад, секогаш ќе има потреба од дополнувања.

Д-р Димка Митева, македонски македонист и славист, веќе 30 години работи на полето на македонскиот јазик, посебно на неговата лексика. Во моментов таа е единствениот човек, чијшто интереси не одат подалеку од лексиката на македонскиот јазик. Таа има докторирано на тема од лекси-

колоѓијата, има напишано голем повеќетомен речник на јазикот на Марко Цепенков, понатаму има голем удел во досегашниот Речник на македонската народна поезија, потоа Речникот на јазичните грешки, има објавено голем број трудови и лексикографски статии во нашите списанија и други теоретски трудови од областа на лексикологијата и лексикографијата. Со еден збор, таа била добро подготвена за задачата што си ја поставила пред себе.

4. Соодветноста на применетата методологија

На оваа точка веќе одговоривме досега. Ќе повториме дека прецизно како се обработуваат зборовните единици, посебно новини има што се во речникот внесени елементи од синонимијата и др. Применети се најсовремени методи со цел да го користи најдобро просторот што и стои на располагање; авторката настојувала да изврши известни скратувања при објаснувањето на зборовите, така што тоа да не биде на штета на квалитетот.

5. Научната заснованост на експликацијата и заклучоците

Времето во кое се појави овој речник веќе укажува на неговата современост. Имаме пред себе речник, којшто, уверени сме, ќе биде добра основа за идниот речник на македонскиот јазик, кон кој, ако не оваа, идната генерација ќе пристапи, доколку се исполнат ред услови.

6. Структурна композиција на трудот

Речникот има опширен Предговор во кој се изложени овие мисли што се овде исказани, се разбира многу поопширно и многу поконкретно. По Предговорот следуваат изворите врз основа на кои е правен Речникот. Има посебен оддел скратеници од два вида: 1. граматички и 2. скратеници со кои се обележува зборовната единица, граматички и стилски и список на скратеници со кои се означува областа кон која спаѓа дадена единица или одделно нејзино значење. Такви области има околу 30-40. Посебно е упатството за тоа како се обработувани зборовните единици од сите зборовни групи со кратки примери и синтагми.

Потоа следува текстот на речникот од А-III.

7. Претпоставен интерес на научната и другата јавност за која е трудот наменет

Македонската научна и културна јавност со нетрпение ја очекува појавата на еден таков Толковен речник на македонскиот јазик. Во не-достиг на други, досега таа функција ја вршеше Тритомниот речник на македонскиот јазик од кој досега се излезени три изданија. Време е тој да биде заменет со нов толковен речник на македонскиот јазик во еден до два тома. Тој ќе им послужи не само на образованите слојеви на нашето општество ами и на генерациите по нас, на ученици и студенти и ние ја гледаме неговата најголема вредност во тоа што огромно ќе придонесе за стабилизацијата на лексиката на македонскиот јазик. Луфтот од него ќе траат при утврдувањето дали зборовите за кои се интересираат се во литературниот јазик или се надвор од него (зборови што не се македонски ами му припаѓаат на друг јазик или се строго дијалектни зборови или жаргонски зборови какви што постојано се јавуваат наскладе па и во нашите медиуми).

Во Толковниот речник на д-р Митева ќе останат трајно фиксирани македонските литературни зборови, својствени на една епоха (во случајот II половина на XX век). Да се надеваме дека архаизираните зборови во него ќе бидат многу малку.

8. Резиме на трудот

Се работи за современ Толковен речник на македонскиот јазик, изработен современо, одговорно, точно на нивото на современата наука за македонскиот јазик, а посебно новата лексикографија.

9. Други напомени на трудот

10. Препорака за печатење

Имајќи увид во работата над речникот така како што е замислена и претставена, слободени сме да го препорачаме за печатење.

Дата
Скопје

РЕЦЕНЗЕТ:
д-р Борис Марков,
редовен професор на
Филолошки факултет во Скопје
(во пензија)

СОДРЖИНА

Толковен речник на македонскиот јазик (S)	1–42
Речник-регистар	42–55
Список на скратениците во текстот	56–57
Рецензија за трудот Толковен речник на македонскиот јазик од д-р Димка Митева	57–66